PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A.R.L.U.S. 12 pagini – 1 leu

DIN SUMAR:

Uimitoare cetățenii ale Terrei

Evoluția omului — alte întrebări

Creșterea și pubertatea

24

ANUL XXVII
(1369)
11 IUNIE 1971

— Iese, nu iese soarele?...

Cînd copilul află pentru prima oară că planeta pe care trăiește este rotundă și că se învîrtește ca un titirez, în inimă i se furișează deopotrivă teamă și îndoială. Ulterior, diverse discipline școlare încearcă să-i redea încrederea în stabilitatea reazemului de sub picioare, să-l convingă că această rotire necontenită n-are în fond prea mare importanță, că e ca și cum noi am sta pe loc și în jurul nostru s-ar roti alte lumi. Și totuși rotația Pămîntului sau, mai exact, micile variații ale ei, au înrîurit dintotdeauna și continuă să influențeze și astăzi fața planetei noastre.

Documentar

UIMITOARE CIUDĂȚENII ALE TERREI

În anul 328 înaintea erei noastre faima lui Alexandru Macedon era la apogeul ei. Falangele macedonene ajunseseră pînă dincolo de Amu-Daria. Iar pe Sîr-Daria (Iaxartes) marele cuceritor a întemeiat cel mai mărginaș oraș al imperiului său. Istoricii antici ne-au lăsat ample descrieri ale bătăliilor purtate în deșertul și oazele de pe aceste meleaguri. Descrierile și comentariile ne dau multe amănunte : ele evocă și piscurile Tian-Șan-ilor, și nisipuri mișcătoare, și ape tulburi. În sfîrșit, o sumedenie de date istorice și geografice. Dar nici un cuvînt despre lacul Aral, această adevărată minune a Asiei Mijlocii. Cel mai mare lac al acestor ținuturi, adevărată mare a deșertului, a trecut neobservat !

Omisiune cu atît mai ciudată, cu cît Aralul se află foarte aproape de hotarele lumii civilizate de atunci. Cum se explică însă ea ? Nu cumva Aralul, așa cum îl cunoaștem noi azi, nu exista atunci ?

Într-adevăr, s-ar putea ca nivelul acestui lac din inima deșertului, care n-are nici o legătură cu vreun bazin maritim și primește numai apele a două fluvii nu prea mari, să fi oscilat între limite foarte mari în funcție de clima diverselor epoci.

Dar nu departe de el se află Marea Caspică. Nivelul ei poate fi urmărit pînă în vremurile cele mai depărtate. N-ar putea să ne spună dar Caspica ce s-a întîmplat cu Aralul ? Pe vremea cînd Aralul nu era pomenit în documentele scrise, Caspica era mai bogată în apă ca niciodată. În țările nordice au fost atunci ierni grele, dar pe țărmurile Africii de nord, ulterior pustiite, era o perioadă de mare belșug. Tot atunci nivelul lacurilor și al Caspicii a crescut foarte mult. Cu o singură excepție : Aralul.

Apoi s-a mai scurs un mileniu. Evul mediu timpuriu a însemnat pentru regiunile nordice o epocă de aur. Oceanul Înghețat de Nord nu era înghețat, iar nivelul Caspicei era mai scăzut decît cel de astăzi, avînd cote de-a dreptul catastrofale. Dar Aralul ? Ce se întîmpla cu el atunci ?

Hărțile primitive ale Europei din evul mediu timpuriu cuprindeau, invariabil, la răsărit de Caspica o mare întinsă. Iar izvoare arabe amintesc de ea și de navele care o brăzdau.

Și o altă mărturie a faptului că Aralul e un lac foarte ciudat. În secolele XIV—XV e.n. s-au înregistrat din nou ierni cumplite, care au distrus Vinlandul și coloniile norvegiene din Groenlanda. În Europa au căzut ploi nimicitoare care au provocat mari inundații. Nivelul Caspicei a atins și el valori foarte mari. Dar pe hărțile — care nu mai erau chiar atît de primitive — ale Europei de la sfîrșitul evului mediu, la est de Marea Caspică, destul de bine conturată, nu se vede nici urmă de Aral. Și totuși el exista. Și avea să existe și după aceea.

Exista, dar, deși foarte întins, nu era totuși decît un lac obișnuit care putea trece ușor „neobservat" și care nici dintr-o eroare nu putea fi numit mare. Dealtminteri, și în ultimul secol, de cînd Aralul s-a aflat tot timpul în atenția geografilor, a continuat să se „comporte" la fel de ciudat. Care să fie explicația capriciilor lui, a faptului că își micșorează nivelul cînd clima este mai umedă și, dimpotrivă, se umflă în perioadele secetoase ? Răspunsul ar putea fi dat numai de regimul de rotație a Pămîntului, și-au spus la un moment dat specialiștii.

Talia de balerină a Pămîntului

Pămîntul se rotește fără contenire scîrțîind din încheieturi. Un scîrțîit mut, firește : forța de încetinire a frecării. Luna și Soarele formează pe suprafața planetei noastre cocoașele fluxului. Adîncurile marine și terestre vibrează invizibil sub acțiunea perturbațiilor gravitaționale ale principalilor aștri. Frecarea produsă de flux încetinește rotația Pămîntului-titirez. Dar această încetinire există de cînd lumea și nu vom mai stărui asupra ei.

Se știe, însă, că fluxul nu este constant. O dată la 1850 de ani devine extrem de puternic : Luna, Pămîntul și Soarele se află atunci într-o poziție care exercită o acțiune extrem de viguroasă asupra Pămîntului. În ultimă instanță această împrejurare frînează și mai mult rotația planetei. În aceste perioade însă Pămîntul poate să-și și sporească numărul rotațiilor... De ce ?

Perioadele de influență excesivă coincid cu ierni foarte grele. Valurile de flux ridică spre suprafață straturile reci de apă ale oceanelor. Din această cauză clima din zonele polară și temperată se răcește. Calotele polare ale Pămîntului se umflă, iar ghețarii montani pornesc la contraofensivă ; cu alte cuvinte, cea mai mare parte a apelor se redistribuie, trece din oceane în ghețurile polare. Pămîntul își subțiază „talia" și începe să se învîrtească mai repede, ca o balerină cu mîinile lipite de trup.

Și invers. S-a calculat că dacă într-o vară s-ar topi numai un strat de 1,2 centimetri din gheața care acoperă Antarctida, nivelul întregului ocean mondial ar crește cu 1,2 milimetri. Această subțiere a scutului de gheață al Antarctidei și cu atît mai mult o creștere atît de infimă a nivelului mării nu pot fi măsurate. Dar dacă astfel de veri s-ar repeta de o sută de ori, într-un singur secol ziua și noaptea s-ar lungi cu 18 secunde.

Un cronometru obișnuit — sau și mai bine unul neobișnuit de precis, cum sînt apele Pămîntului — ar putea fi un climatograf mai bun decît cele mai scrupuloase măsurători ale nivelului mării și grosimii straturilor de gheață.

Să ne imaginăm, de pildă, un oceanolog care ar dori să afle cum variază nivelul mării de la un an la altul și care utilizează ca reper pentru măsurătorile lui uscatul de pe fundul mării. Mai departe, să ne imaginăm că la cîțiva kilometri de el face măsurători similare un geograf, specialist în deplasarea scoarței terestre. Acesta urmărește să afle, folosind ca reper nivelul mării, dacă un anumit sector al scoarței urcă sau coboară. Apoi, ambii specialiști fac un bilanț al datelor obținute, și atunci se constată că aceeași deplasare a nivelului mării, fundului marin și țărmului sînt tratate în maniere absolut contrarii. Iar dacă am răsfoi tratate de oceanologie și tectonică am constata că astfel de studii care se exclud unele pe altele sînt foarte frecvente. Iar pe baza lor se trag tot felul de concluzii...

În preajma orașului italian Pozzuoli, chiar pe malul mării, se află un templu închinat lui Serapis. Specialiștii în mișcări tectonice se referă deseori la această construcție. Pe coloanele templului, care a avut foarte mult de suferit și din pricina fluxului, se văd și acum multe urme ale acestei influențe. În secolul II i.e.n., cînd a fost construit templul, baza coloanelor era cu șase metri deasupra nivelului mării. În secolul V e.n. valurile ajunseseră să spele coloanele. Iar în secolul X scufundarea lentă a templului a încetat brusc și a început „înălțarea" lui. De la cota „minus 6", templul s-a ridicat treptat deasupra apei, ajungînd în secolul XVI la plus 7 metri. Așadar, 13 metri în șase secole. Apoi templul a început din nou să coboare, iar acuma în jurul coloanelor înoată iarăși chefali.

Ploile abundente scad nivelul mărilor !

Dar lucrul cel mai interesant din această constatare este profilul liniei imaginare care ar uni, pe un grafic, „peripețiile" templului. Perioadele de vîrf, adică pozițiile cele mai înalte ale templului, sînt apropiate de secolele cu „ierni cumplite", iar depresiunile coincid cu anii cînd Leif Ericsson a întemeiat Vinlandul și cu vremea noastră cînd clima se încălzește sensibil, devenind și mai uscată. Este deci evidentă legătura cu ciclul climatic de 1850 de ani. Dar dacă cumva oscilează nivelul mării în jurul templului și nu se înalță și coboară acesta din urmă, cum s-a crezut mult timp ?

Urmele lăsate de apă pe coloanele templului de la Paestum (la circa 100 de kilometri sud de Pozzuoli) arată că și acolo nivelul mării a oscilat mult, în cursul mileniilor

Dacă e așa, atunci și nivelul Mediteranei a scăzut brusc tocmai în secolele cu cea mai mare umiditate din emisfera nordică, iar în anii secetoși a crescut brusc. Prin urmare și în acest caz s-a repetat povestea Aralului.

Este adevărat că Marea Mediterană are legătură cu oceanul al cărui nivel a crescut și el în anii secetoși. Dar numai cu cîțiva centimetri, în timp ce Mediterana a crescut cu peste zece metri.

Și acum să dăm puțin frîu liber imaginației. Să spunem că în secolele cu ierni cumplite viteza de rotație a Pămîntului crește simțitor. În același timp cresc și forțele centrifuge care turtesc Pămîntul la poli. În aceste condiții Terra se turtește și mai mult. O parte a masei ei se scurge spre ecuator. Dar dacă pămîntul solid se scurge lent, cu opriri și opunînd oarecare rezistență, masa de apă a geoidului se „regrupează" rapid. Marea masă a apelor curge spre ecuator. Țărmul sudic al mărilor închise este inundat de ape. Țărmul nordic, în schimb, se înalță parcă din abis și fundul mării începe să se vadă. Iar în secolele cu climă uscată, cînd viteza de rotație a Pămîntului scade, începe un fenomen invers : apele curg spre Nord.

S-ar putea ca aceste fenomene să explice peripețiile templului lui Serapis și actuala ofensivă a Mării Negre asupra țărmurilor, îndeosebi asupra celui nordic (unde nivelul mării crește de 2—3 ori mai repede decît în oceanul mondial). Dar și rîurile „simt" o puternică „atracție lăuntrică" către nord în momentele cînd începe să scadă viteza de rotație a Pămîntului. Iar dacă o apă curge, de pildă, spre sud această forță o frînează parcă. Cursul ei se încetinește, albia se curbează. Dacă însă rîul curge spre nord, „înclinația" îi este favorabilă și el devine mai rapid. Cel mai interesant fenomen îl oferă însă rîurile care curg spre est sau vest.

Platoul continental, neted ca o masă, pe care curg smulgîndu-se din strînsoarea munților Amu-Daria și Sîr-Daria, este ușor înclinat spre nord-vest. Într-acolo, în spre Aral, curg astăzi ambele ape. Și acum să ne transportăm, cu gîndul în urmă cu 4 500 de ani, într-un secol cu ierni cumplite, un secol cu foarte multă umiditate. Catastrofalele inundații din zona cuprinsă între Tigru și Eufrat, din valea Gangelui au rămas amintite în miturile religioase ca diluvii care au cuprins tot Pămîntul. Pe vremea aceea Aralul, din contră, trebuie să fi dispărut. Datorită faptului că rotația planetei s-a accelerat, forța centrifugă creată a atras spre sud apele care se vărsau în Aral. Apoi ciclul de 1 850 de ani s-a încheiat. Dar după o vreme au venit din nou iernile cumplite din era noastră. Grecii au ajuns aproape pînă la Aral, au cunoscut oaze înfloritoare, deșerturi irigate, dar nici un fel de mare. În schimb în secolele VI—VIII cu climă secetoasă sistemul de irigație a dispărut. Dar nu atît din cauza secetei, cît mai ales din cauză că sistemul fusese conceput ținînd seamă de atracția apelor spre sud. Un timp barajele au putut opri apele, dar mai apoi ele și-au îndreptat cursul spre Aral și l-au umplut din nou.

Înșiruirea originalelor climatografe naturale, care sînt apele fantomă, ar putea continua. Multe din ele sînt o evidentă confirmare a îndrăzneței ipoteze despre influența rotației Pămîntului asupra regimului apelor, avansată de geografii T. D. și S. D. Reznicenko. Dunărea, de pildă, care se varsă în mare prin trei guri o preferă din ce în ce mai mult pe cea mai nordică. Prin această gură se scurge azi 70 la sută din debitul total al fluviului. Sau fluviul Kuban care astăzi se varsă în Marea de Azov, deși la începutul secolului trecut se mai vărsa încă într-un canal care-și trimitea apele în Marea Neagră. Balhașul este și el un lac rătăcitor. În funcție de epocă — cu rotația Pămîntului încetinită sau accelerată — s-a deplasat cînd spre sud, cînd, ca acum, spre nord. Încovoindu-se ca un arc, Balhașul își spală țărmul înalt dinspre nord și își retrage treptat apele de la țărmul sudic. Pînă și Baikalul, bine prins într-un pat de stîncă, dă semne de deplasare spre nord.

Prin urmare, regimul de rotație a Pămîntului își pune amprenta asupra multor fenomene naturale de pe suprafața planetei noastre. Și nu numai de la suprafață. Și nu numai o dată la 2 000 de ani.

documentar documentar documentar

actualitatea actualitatea actualitatea

Nottingham, 1936

Din amintirile unui fost campion mondial

reportaj reportaj
reportaj reportaj
portaj reportaj repor
taj reportaj reportaj re
reportaj reportaj reportaj
ortaj reportaj reportaj repo
j reportaj reportaj reportaj
ortaj reportaj reportaj repor
aj reportaj reportaj reportaj

Cînd mi se spunea mai înainte că trebuie să-mi scriu amintirile, găseam ideea cam pripită. **„Am destul de lucru,** gîndeam în sinea mea ; **am să le scriu poate mai tîrziu, cînd am să fiu mai liber“.** Dar în cursul turneului de la Belgrad am constatat că nici chiar Gheller şi Polugaevski nu ştiau prea mult despre vremurile de altădată... Şi îmi ascultau miraţi relatările.

Într-adevăr, multe lucruri despre o anume epocă din istoria şahului le cunosc numai eu. Încît am hotărît să mă apuc numaidecît să le aştern pe hîrtie şi să nu aştept să îmbătrînesc prea mult cînd nu le-aş mai putea evoca cum trebuie. Şi am decis să încep cu depănarea amintirilor mele despre turneul de la Nottingham din 1936.

Englezii începuseră pregătirile din timp. Încă în iarna lui 1935 se ştia că va fi organizat acest turneu. Dar invitaţia am primit-o în iarna lui 1936.

Includerea mea în grupul sovietic s-a făcut fără nici un fel de dificultăţi, întrucît mai obţinusem oarecari succese în competiţii internaţionale. Nikolai Vasilievici Krilenko, care conducea atunci Federaţia de şah a U.R.S.S., era bine cunoscut în cercurile şahiste străine întrucît turneele internaţionale organizate la Moscova în 1925, 1935 şi 1936 se desfăşuraseră sub conducerea lui.

Cînd mi s-a anunţat plecarea, l-am întrebat :

— Nikolai Vasilievici, n-aş putea să-mi iau şi soţia cu mine ?

Era o problemă delicată. Pe vremea aceea plecările în străinătate erau foarte rare, iar cu soţiile nici vorbă. Krilenko ştia, însă, din ultimele runde ale celui de al treilea Turneu internaţional de la Moscova că atunci cînd soţia mea era lîngă mine obţineam rezultate mai bune. La începutul lui iunie am fost chemat de la Leningrad la Moscova şi mi s-a spus că răspunsul era favorabil. Drept care mi s-au înmînat pasapoartele. biletele de vapor şi devizele necesare.

Pronosticurile despre turneul de la Nottingham curgeau, ca de obicei, cu duiumul şi în general erau cam pesimiste. Levenfiş, de pildă, pariase că eu n-aveam să obţin mai mult de locul patru şi că, în orice caz, aveam să mă clasez în urma lui Bogoliubov. Un singur om a ghicit rezultatul exact : Ilin-Jenevski, care a prezis că premiile I şi II aveau să fie împărţite între Capablanca şi Botvinnik.

În drum spre Londra

Ne-am îmbarcat într-o zi toridă de iulie şi, în grabă, ne-am uitat acasă mantalele de ploaie. Ne-am amintit de ele abia în Golful Finic cînd a izbucnit o furtună şi vremea s-a răcit brusc, iar vasul nostru „Sibir“ se legăna puternic pe valuri. Nava avea un deplasament de numai 6 000 de tone şi o viteză de 12 noduri. Făcea curse directe Leningrad-Londra, care durau patru zile şi jumătate. Era tixită de călători.

Pînă la începerea competiţiei mai erau cîteva zile. De data aceasta ajungeam la Londra mai devreme. În ianuarie 1935, tot în capitala Angliei îl cunoscusem pe Emanuel Lasker cu care comentasem slabul rezultat pe care-l obţinusem în turneul de la Hastings. Cînd îi spusesem că sosisem numai cu două ore înainte de începerea competiţiei, Lasker clătinase dezaprobator din cap :

— Ca să te poţi aclimatiza, trebuie să vii cu zece zile înainte.

Krilenko ţinuse seama de recomandarea ex-campionului.

Spre a ajunge cît mai repede la Nottingham, am luat un tren rapid care oprea o singură dată, la Kettering. Trenul trecea cu mare viteză pe lîngă case, copaci şi ne zgîlţîia cumplit. Soţia mea nu se simţea prea bine. După două ore am ajuns însă la Nottingham şi am tras la hotelul „Victoria Station“. A doua zi am fost anunţat că dl. Derbyshire, preşedintele Asociaţiei de şah din Nottingham şi membru al Consiliului municipal, ne invita să petrecem toată ziua la proprietatea lui Rempstone Hall. Am fost conduşi acolo de fiul lui, care a venit să ne ia cu o maşină sport. Amfitrionul nostru urma tocmai să împlinească 70 de ani.

Derbyshire ne-a arătat un trofeu cîştigat cu jumătate de secol în urmă. Atunci, în cursul Congresului de şah de la Nottingham, Derbyshire cîştigase premiul întîi într-un turneu secundar (învingătorul turneului principal din 1886 fusese Amos Burn). Ca să sărbătorească împlinirea a 50 de ani de la această competiţie, hotărîse să organizeze un turneu cu participarea a patru campioni ai lumii : Lasker, Capablanca, Alehin şi Euwe. Derbyshire declarase că era gata să sacrifice jumătate din fondul de turnee al Asociaţiei de şah, dacă cealaltă jumătate avea să fie colectată de la amatorii de şah britanici. Realizase şi una şi alta, şi iată că turneul urma să înceapă.

Acum 35 de ani la Nottingham, cu soţia sa

(Ulterior Derbyshire a devenit preşedintele Federaţiei de şah britanice. La 23 martie 1946, Comitetul executiv al acestei Federaţii a hotărît să organizeze la Nottingham, în august-septembrie 1946, un meci între Alehin şi Botvinnik. În august, Derbyshire urma să împlinească 80 de ani şi dorea să-şi sărbătorească jubileul o dată cu meciul între campionul lumii şi unul din cîştigătorii Turneului de la Nottingham. Dar planul i-a fost răsturnat de moartea subită a lui Alehin, care a survenit chiar a doua zi după şedinţa comitetului executiv...)

După ce am participat la o serbare cîmpenească şi am cinat la familia Derbyshire, ne-am înapoiat la Nottingham cu limuzina neagră a gazdei. Curînd au început să sosească şi ceilalţi participanţi. Emanuel Lasker îşi schimbase probabil, părerea, dat fiind că a sosit după mine. Avea aproape 68 de ani, arăta prost, se mişca greu şi cred că n-avea dinţi pentru că uneori nasul, care amintea de un cioc de vultur, i se sprijinea în bărbie. Dar în faţa tablei de şah era calm şi perspicace. Dîndu-şi seama că i se împuţinaseră forţele, era acum partizanul simplificării jocului şi nu protesta împotriva unui rezultat nedecis al partidei (spre deosebire de tinereţe).

La Nottingham, ca de altfel şi la cel de al treilea Turneu internaţional de la Moscova, Lasker n-a prea strălucit ; cu toate acestea a influenţat considerabil desfăşurarea competiţiei. La început a condus Euwe. Iar eu abia izbuteam să mă ţin după el. În acest moment critic al turneului, Lasker a venit pe neaşteptate în camera mea de la hotel. „Acum trăiesc la Moscova, mi-a spus el solemn (între 1935—1937 Lasker a locuit într-adevăr în capitala U.R.S.S.) şi ca reprezentant al Uniunii Sovietice socotesc de datoria mea să cîştig mîine în faţa lui Euwe, întrucît joc cu albele...“ Bătrînul era foarte agitat.

— Lasă, dragă doctore, i-am spus, dacă faci chiar remiză, o să fie foarte bine !

Lasker a răsuflat uşurat.

— Ei, asta-i simplu, mi-a răspuns şi, după ce mi-a strîns mîna, a plecat. A doua zi Euwe, dorind să cîştige cu orice preţ, a scăpat din vedere o manevră de tinereţe tactică şi... a pierdut.

Metamorfozele gloriei

Capablanca nu mai era atunci atît de frumos ca în tinereţe : se îngrăşase puţin şi părul-i rărit încărunţise. Cu toate acestea, cînd era calm avea mult farmec. Vara lui 1936 a însemnat o epocă de înflorire în activitatea lui şahistă şi nu numai şahistă. Căci Capa era îndrăgostit de văduva unui pilot alb-gardist cu care s-a şi căsătorit de altfel. La Nottingham apărea uneori în compania ei.

Capablanca nu se ocupase de şah ca un profesionist. Avea atît de mult talent, încît era sigur că, odată ajuns în faţa tablei de şah, se putea descurca în orice situaţie. În tinereţe lucrurile se întîmplau într-adevăr aşa, dar o dată cu scăderea inevitabilă a puterii de a calcula variantele începuse să se gîndească la şah nu numai în timpul partidelor.

Nottingham era, aş spune, un turneu pentru Capablanca : jocul rapid (36 de mutări în două ore) şi solicitarea intensă îl avantajau, întrucît diminuau importanţa pregătirii şi o sporeau pe aceea a tehnicii din timpul jocului, unde, mai ales la sfîrşitul partidelor, cubanezul era extrem de primejdios. În partida noastră de la Nottingham, cînd remiza era evidentă, am schimbat imprudent nişte figuri şi m-am grăbit să propun remiză. Capa a refuzat, însă ; îmi dădeam seama cu groază că stăteam mai prost decît el şi că, dacă voiam să obţin remiza, trebuia să lupt din greu. Poate că, la tinereţe, Capablanca ar fi luptat ca să cîştige, dar la vîrsta lui s-a gîndit mai bine şi, probabil, eu m-am apărat mulţumitor, încît după jumătate de oră mi-a întins mîna şi mi-a spus :

— Într-adevăr, remiza era inevitabilă !

— Da, n-aţi fi putut cîştiga astăzi — l-am spus — căci împlinesc 25 de ani.

Capa a zîmbit şi m-a felicitat.

În sfîrşit a venit şi ultima rundă. Eu şi Capablanca eram la egalitate de puncte. Eu jucam cu un şahist slab : Winter, iar Capablanca cu Bogoliubov. După cîteva mişcări, cubanezul m-a luat de braţ şi am început să ne plimbăm prin sală.

— Ai o poziţie bună, mi-a spus, eu la fel, încît să facem remiză şi să împărţim premiul întîi.

E şmecher, am gîndit în sinea mea, doar Winter nu e Bogoliubov. De aceea am parat lovitura :

— N-aş avea nimic împotrivă, dar ce s-ar spune la Moscova ?

Era însă o mare greşeală din parte-mi. Mai întîi pentru că în ajun jucasem o partidă chinuitoare cu campionul lumii Euwe şi, în al doilea rînd, ultima rundă începuse foarte devreme şi nu mă simţeam în apele mele. Cu fiecare mişcare îmi pierdeam calmul. Experienţa mi-a sugerat să propun remiză lui Winter, care, evident, a acceptat. Dar care era situaţia lui Capablanca ? Soţia mea era cu ochii înlăcrimaţi.

— De ce plîngi ? am întrebat-o.

— Turneul s-a terminat, aşa că acum pot să plîng...

— Stai, dragă, i-am spus, hai să vedem, poate că Bogoliubov rezistă.

Cînd ne-am apropiat de tabla de demonstraţie, am constatat că remiza era inevitabilă. Capablanca şi Bogoliubov analizau ultima repriză. L-am felicitat pe Capa şi i-am mulţumit lui Bogoliubov.

— Ce să fac, mi-a răspuns acesta indispus, am vrut să cîştig, dar n-am putut...

Dar să ne întoarcem la Capablanca. Amîndoi eram prieteni cu S. S. Prokofiev. Capa îl cunoştea pe celebrul compozitor încă de la Paris, iar eu de la Moscova, după înapoierea lui în ţară. După sfîrşitul turneului am primit o felicitare de la Serghei Sergheevici, pe care i-am arătat-o şi lui Capablanca. Acesta a pălit şi a zîmbit acru. Era jignit că Prokofiev nu-l felicitase şi pe el. Dar după două ore celebrul şahist a venit să-mi arate, jubilînd, telegrama lui.

Cînd i-am fost prezentat lui Alehin, acesta era foarte nervos, dar eu m-am prefăcut cu nu observ. Era slab, impulsiv, cu privirea rătăcită. Părea bolnav. Pierduse partida cu Reshevski pentru că în pauză, la dejun, băuse o sticlă de vin. Dar era un mare şahist.

De fapt, cu adevărat ne-am cunoscut în faţa tablei de şah. Într-o variantă a apărării siciliene, Alehin făcuse o manevră primejdioasă pentru mine. Părea gata să obţină ceea ce dorise. Era un bun psiholog şi ştia cît de important e să-ţi domini adversarul, încît pînă în momentul critic juca fulgerător, învîrtindu-se în jurul mesei (şi al victimei) şi aşezîndu-se doar cît să facă o mutare rapidă

Dar eu m-am gîndit vreo 20 de minute şi am găsit soluţia salvatoare. Între timp, partenerul meu îşi desfăcuse cravata şi îşi descheiase gulerul de la cămaşă, iar părul i se răvăşise. Cînd am căzut de acord asupra remizei, a încercat totuşi să se calmeze şi, într-adevăr, a izbutit...

La Nottingham a jucat cîteva partide cu mare forţă ; de pildă pe aceea cu Euwe, pe atunci campionul lumii.

Max Euwe avea pe atunci 35 de ani. Venise cu soţia şi cît timp el a condus în turneu mincam toţi patru la aceeaşi masă. Cînd am început să conduc eu, olandezul s-a aşezat la altă masă...

De la Nottingham am plecat la Paris. Am dormit la ambasadă şi a doua zi dimineaţa a venit la mine un corespondent de la TASS ca să-mi ia un interviu.

— Ce puteţi spune despre ordinul care v-a fost decernat ? m-a întrebat.

— Ce ordin ?

— Cum nu ştiţi, aţi fost decorat cu „Insigna de onoare“.

Era o mare cinste pentru mine.

Mihail Botvinnik

INTERVIU

Ce iubeşte Efremov

— Oleg Efremov, aţi fost numit nu de mult directorul Teatrului de Artă din Moscova. Înţelegem că e încă devreme să vorbim despre rezultate, de aceea am dori să vă întrebăm doar : cu ce aţi început ? Căci, preluînd acest teatru, aţi preluat şi tot ce înseamnă el. Şi în primul rînd locul pe care îl ocupă în conştiinţa şi în cultura sovietică, loc asigurat de întemeietorii MHAT-ului — Stanislavski, Nemirovici — Dancenko, de actorii lui.

— Tocmai de aceea e încă devreme să vorbim. Obiectivul nostru este acum revizuirea tuturor resurselor, trecerea în revistă a întregii gospodării. Trebuie să ne lămurim mai întîi bine de tot cum stau lucrurile, şi nu atît teoretic, cît practic. Am început să repetăm cîteva piese deodată, clasice şi contemporane. Citim enorm de multă dramaturgie şi, optînd pentru o piesă sau alta, stabilim de fapt esenţialul : ce iubim şi pentru ce lucrăm.

Cred că prima etapă s-a încheiat mulţumitor — în teatru există o unitate de vederi. Or, asta are o importanţă capitală în orice domeniu de activitate.

— În cercurile teatrale se vorbeşte mult despre „institutul stagiarilor" care funcţionează pe lîngă teatru. Ce fel de institut este ?

— Dar nu e nou, ba chiar aş spune că e vechi. Pe scurt, iată despre ce este vorba : tinerii regizori şi actori care vor să încerce şi altă profesie, fac o practică specială. Adică, nu mai învaţă ca de obicei observînd, făcînd asistenţă, ci capătă posibilitatea de a lucra independent. Actorii pot astfel pune în scenă o piesă, iar regizorii pot juca. Regia determină în bună măsură mişcarea teatrală contemporană, totuşi regizorii nu sînt mai importanţi decît actorii. Ştiţi, eu sînt pentru un teatru al actorului.

— Da, experienţa „Sovremennik-ului", pe care l-aţi condus înainte, a dovedit-o din plin. Ce preţuiţi mai mult la un actor ?

— Cea mai importantă mi se pare poziţia generală faţă de actul creaţiei, concepţia generală despre rolul artei, idealul estetic general, care nu poate fi rupt de atitudinea socială a artistului. Dacă ele există, pot trece cu vederea multe slăbiciuni omeneşti.

— Ce tip de teatru vă este mai apropiat ?

— Nu credeţi că, în afară de preferinţele artistice personale, răspunsul la această întrebare este dictat şi de epocă ? Mie mi-ar plăcea să lucrez aşa : o temă să o abordez cu mijloacele realismului psihologic, alta cu metode publicistice. Istoria relaţiilor sociale (ca să le spun aşa) dintre Turghenev şi Dostoevski, de exemplu, ar fi mult mai interesant prezentată ca o dramă de idei, decît ca o reconstituire exactă a tuturor detaliilor de viaţă. Dar, repet, în această privinţă cuvîntul hotărîtor îl are epoca, necesitatea istorică. La hotarul dintre secolele 19 şi 20 Rusia a avut nevoie de larg accesibilul MHAT, în timp ce teatrul lui Brecht s-a născut ca o reacţie normală la ideologia fascistă.

Nu pot să nu preţuiesc marele talent al lui Bertolt Brecht, să nu recunosc ce-i al lui, dar consider totuşi că în teatru baza este arta actorului. Cred asta cu toată sinceritatea, desi în momentul de faţă mai mult regizez decît joc şi, ca atare, sînt mai preocupat de problemele profesiunii mele. De cîte ori pun în scenă un spectacol, mă tem însă ca nu cumva personalitatea actorului să intre în conflict cu voinţa regizorului. Cum să le uneşti în aşa fel încît să nu se jeneze una pe alta, ci să se completeze şi să aprindă imaginaţia spectatorilor ?

Arta actorului este de un tip special. Chiar şi muzica — aparent atît de efemeră — poate fi fixată pe portativ şi reluată de cîte ori e cazul. Dar cum să repete un actor întocmai o performanţă, cînd uneori nici el nu ştie cum a jucat, ce a făcut ? Criticilor le place să aranjeze totul în rafturi, să fixeze, să explice. Dar cînd un rol e cu adevărat izbutit, nu conţine oare şi o părticică de ceva ce trece dincolo de analiza raţională şi tocmai acest ceva impresionează cel mai mult ? De cîte ori asist la un astfel de miracol mă simt gîtuit de emoţie şi încep să visez : dacă întotdeauna ar fi aşa, dacă toţi ar juca aşa... Atunci cauza noastră ar fi de neînvins, pe cuvîntul meu.

— Am vorbit mai mult de probleme generale, dar care sînt planurile dv. actoriceşti ?

— N-am astfel de planuri.

— Cum aşa ? Toţi au şi vorbesc cu plăcere de ele, ceea ce e foarte normal.

— Eu, din păcate, n-am. încă de pe vremea „Sovremennikului", deşi sînt multe roluri pe care aş vrea să le joc !

— În noile spectacole ale Teatrului de Artă nu jucaţi ?

— Nu. În schimb am mult de lucru ca regizor.

— Totuşi în film jucaţi.

— E o deconectare necesară. Tensiunea permanentă în care trăim în teatru ne face să simţim uneori nevoia de a schimba decorul, de a vedea alte feţe, de a vorbi cu alţi oameni. Apoi, filmările sînt legate de natură, pe cînd teatrul te închide între patru pereţi. În fine, mai e şi răspunderea, care te oboseşte mai mult ca orice. În film răspund numai de rolul meu, restul cade în grija regizorului. Pe cînd în teatru...

N. Lordkipanidze

Fără cuvinte

PRIMPLAN

Viaţa Svetlanei a început noaptea

Svetlana Norbaeva era studentă în anul IV la Institutul de teatru din Taşkent (facultatea de actorie), cînd a fost descoperită de cinematograf. Primul ei personaj s-a numit Suraia, iar filmul „Viaţa a început noaptea". Regizorul filmului, Ucikun Nazarov, a avut mînă bună. Farmecul, naturaleţea debutantei n-au trecut neobservate. Ofertele de roluri au început să curgă din toate părţile. Dar tînăra actriţă nu s-a grăbit să le accepte de-a valma. Ci a ales cu exigenţă şi a ales bine. Dovada, succesul pe care l-a cules cu filmul lui Ravil Batirov „Nu trageţi în al 26-lea"

Svetlana Norbaeva

(studiourile „Uzbekfilm"), care a rulat în multe ţări.

Deşi consacrată ca actriţă de cinema, Svetlana Norbaeva n-a părăsit scena. Ea face parte din trupa teatrului „Hamza" din capitala Uzbekistanului de care o leagă în primul rînd profesorii care au format-o.

Noul rol cinematografic al Svetlanei Norbaeva este ocazionat de un nume celebru : Firdousi. În studiourile „Tadjikfilm" se turnează un film în două serii după poemul lui Firdousi „Şah-Name" : „Aventurile lui Rustam" şi „Rustam şi Suhrob". Actriţa „intră în scenă" ca o adolescentă de 16 ani şi ajunge la sfîrşitul filmului o femeie încercată de viaţă.

Svetlana Norbaeva este încîntată de noul-i rol. Acţiunea filmului se petrece în secolul V, fapt care îi cere multă imaginaţie pentru îmbogăţirea personajului cu detalii cît mai veridice.

— Întîlnirea cu Firdousi — a declarat actriţa — **este o sărbătoare. Poemul lui, cu valori inestimabile de înţelepciune populară, te sileşte să meditezi asupra a ceea ce e bine şi rău, asupra dreptăţii şi nedreptăţii, asupra păcii pe pămîntul nostru mult încercat.**

CINEMA

Friptură de curcan fără tutun

Pe ecranele americane rulează o comedie plină de haz, „Friptura de curcan". Este povestea micului oraş Eagle-Rock din statul Iowa ai cărui locuitori, 4006 la număr, acceptă — împotriva voinţei lor — să se lase de fumat timp de o lună.

De ce îi supun scenaristul William Fox şi regizorul Norman Lear pe bieţii oameni la un astfel de chin ? Pentru că e în joc o sumă uriaşă de bani, 25 000 000 de dolari, pe care oraşul urmează să-i primească, în schimbul sacrificiului făcut, din partea unei mari fabrici de ţigări, care a pus totul la cale în scopuri publicitare. Conducătorul departamentului de reclame şi relaţii cu presa (actorul Bob Newhart) a izbutit să-l convingă pe directorul fabricii să riste, convins că nici o comunitate americană nu poate ţine o asemenea făgăduială.

Pentru ca tranzacţia să se poată face, angajamentul de a nu fuma trebuie semnat de toţi locuitorii oraşelului. Eagle-Rock are nevoie de bani ca de aer. Înţelegînd aceste raţiuni superioare, tînărul predicator al oraşului (Dick Van Dycke) îşi asumă misiunea organizării unei furibunde campanii spre a-şi sili turma „tuşitoare" (la Igle-Rock fumează toată lumea, de la mic la mare) să se jertfească spre binele societăţii. Dar victoria nu-i uşor de dobîndit. Pastorul consumă multă energie şi elocinţă pînă obţine confiscarea tuturor ţigărilor.

Din clipa aceea începe chinul. Oamenii, siliţi să renunţe la un năravadînc înrădăcinat, devin irascibili la culme. Cel mai mic pretext declanşează certuri şi scandaluri. Cîinii hoinari pe stradă se trezesc din senin cu un picior în burtă, copiii mănîncă bătaie din te miri ce. La popicărie, după o lovitură nereuşită, jucătorii se aruncă cu tot trupul înainte dărîmînd cu capul popicele rămase în picioare. Dar, ca o ploaie binefăcătoare după arşiţă, începe năvala ziariştilor şi a turiştilor — urmarea inevitabilă a senzaţiei stîrnite.

Camerele sînt închiriate la preţuri fabuloase. Cresc preţurile în magazine. Orăşelul liniştit, uitat de lume, devine o casă de nebuni în care nimeni nu se mai înţelege cu nimeni şi toţi aleargă după cîştig.

Trîmbele de fum negru, care poluează totul în jur, ieşite pe coşurile fabricii de rachete, construită în finalul filmului, servesc drept epitaf elocvent. „Friptură de curcan" nu este numai povestea hazlie a unor oameni care încearcă să renunţe la o deprindere rea. Ci şi o satiră inteligentă şi exactă la adresa societăţii americane, a speculaţiilor publicitare care fac un ideal din goana după senzaţii şi parvenire.

(După „Za rubejom")

REFLECTOR

■ **Alexei Batalov va ecraniza, la „Lenfilm", romanul „Jucătorul" al lui Dostoevski, după un scenariu de M. Olşevski. Va fi al doilea film făcut după celebra carte. Primul a fost francez şi l-a avut ca protagonist pe Gérard Philipe.**

■ **Shirley MacLaine a devenit producătoare de filme. Debutul ei în această nouă calitate se numeşte „Aventurile lui Joe Delanaya". Celebra vedetă americană este şi interpretă.**

■ **Regizorul francez Jacques Baratier şi-a ales o interesantă temă de film : proclamarea primei republici africane în Madagascar, în secolul 17. Titlul filmului : „Libertalia".**

■ **Bătrînul Gulliver al lui Swift este modernizat şi italienizat de Carlo Tuzzi într-un film al cărui titlu spune totul : „Ciao, Gulliver !".**

■ **„Nebuloasa din Andromeda" a lui Ivan Efremov a devenit, prin voia regizorului american Robert Wise, un** musical science-fiction.

OPTICĂ

Lumină pentru Pămînt şi Lună

Încercînd o caracterizare a actualului nivel de dezvoltare a ştiinţei şi tehnicii, specialiştii afirmă deseori că omenirea a păşit pragul unei epoci în care sînt susceptibile a fi realizate ideile cele mai fantastice. Printre alte exemple, ei îl citează şi pe acela al generatorului cuantic optic.

Se ştie că atomul unui element poate fi reprezentat sub forma unui sistem alcătuit dintr-un nucleu cu încărcătură pozitivă şi electroni cu încărcătură negativă, gravitînd în jurul său pe orbite determinate. Electronul este cu atît mai depărtat de nucleu cu cît energia lui este mai mare. Printr-un aport exterior de energie, electronii pot fi deplasaţi pe o orbită mai depărtată de nucleu, conferindu-li-se deci o energie superioară. În felul acesta, la un moment dat, atomii şi moleculele vor emite o radiaţie, cu alte cuvinte vor deveni un fel de generatori de unde radio. În urma analizelor teoretice şi a experienţelor practice s-a stabilit că, alegînd un grup de molecule ai căror electroni se află plasaţi pe orbite foarte depărtate şi supunînd un astfel de sistem acţiunii unui cîmp electromagnetic, electronii sar de la nivelul superior la cel inferior, energia degajată trecînd în energia cîmpului electromagnetic.

Posibilitatea obţinerii unei astfel de radiaţii a fost stabilită, între alţii, de savanţii sovietici V. Fabrikant, N. Basov şi A. Prohorov, cei din urmă laureaţi ai premiilor Lenin şi Nobel, care au conceput un generator molecular de frecvenţe radio capabil să studieze unde radio cu o lungime de 1,26 cm. Realizarea acestui generator a însemnat începutul utilizării practice a aparatelor cuantice. După care, acum cîtva timp, a fost creat un generator în stare să emită într-o gamă optică de unde cu o lungime de ordinul unei miimi de centimetru. Pentru ca radiaţia să se declanşeze în gama optică cu frecvenţa prevăzută, a trebuit să fie aleasă şi preparată o substanţă activă, un sistem molecular susceptibil de radiaţie, în cazul de faţă o substanţă solidă. Acest generator cuantic este alcătuit dintr-o bară de rubin instalată în apropierea unei surse de energie, o lampă cu impulsuri umplută cu xenon sau argon, alimentată de o puternică baterie. În momentul impulsului energia luminoasă excită atomii rubinului împingînd electronii în straturile superioare, ceea ce face ca anumiţi electroni să revină la nivelul lor iniţial, producînd o energie luminoasă. De reţinut că extremităţile barei, polizate ca o oglindă, constituie un fel de sistem de rezonanţă care acţionează reflectînd radiaţia în mod repetat. Cînd energia luminoasă sporeşte în sistem pînă la un volum determinat, generatorul cuantic lansează impulsul luminos printr-una din extremităţi Acesta ar fi, foarte succint, principiul de funcţionare. Dar, care sînt posibilităţile de aplicare a acestei remarcabile descoperiri ?

Nu de mult M. Keldîş, preşedintele Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., a subliniat că cercetările savanţilor sovietici în domeniul electronicii cuantice revoluţionează multe ramuri ale ştiinţei şi tehnicii, ca şi tehnologia producţiei. Într-adevăr evoluţia tehnicii, şi în special a radioelectronicii, a fabricării de instrumente de mare precizie implică punerea la punct a unor mijloace de tratare a metalelor şi altor materiale cu însuşiri extrem de diverse, inclusiv materialele dure şi extradure, extrem de fine. Deseori operaţii ca sudura sau tăierile trebuie executate pe suprafeţe foarte mici fără atingerea sectoarelor învecinate şi numai focalizarea extrem de redusă a instrumentelor cuantice poate rezolva cu succes astfel de probleme. De pildă, o lentilă F : 1 cm poate focaliza raza de lumină a unui generator cuantic optic asupra unui punct cu un diametru de 0,1 mm ; densitatea energiei în acest punct atinge 10^{10} W/cm^2. Dirijînd raza asupra metalului, energia luminii excită electronii liberi ai materialului tratat, aceştia îşi transmit energia reţelei cristaline a metalului şi în felul acesta se obţine o creştere rapidă a temperaturii pînă la 6000°C.

În tehnologia modernă sudura joacă un rol foarte important încît a fost firesc ca, o dată cu primele experienţe, specialiştii să se gîndească să utilizeze generatoarele cuantice optice la sudura fină, indiferent în ce mediu. Ele mai pot fi folosite însă şi la realizarea de sisteme de legătură şi de detecţie. (La Moscova, raza a fost experimentată pentru a înlocui firul telefonic.) Generatoarele cuantice încep să devină indispensabile în radioelectronică. Prin intermediul lor se intenţionează studierea detaliată a reliefului Lunei şi derivei continentelor. De asemenea, ar putea fi folosite la accelerarea particulelor elementare de control a reacţiilor chimice, în tehnica radar, a fotografiei în relief, a aparatajului de calcul etc.

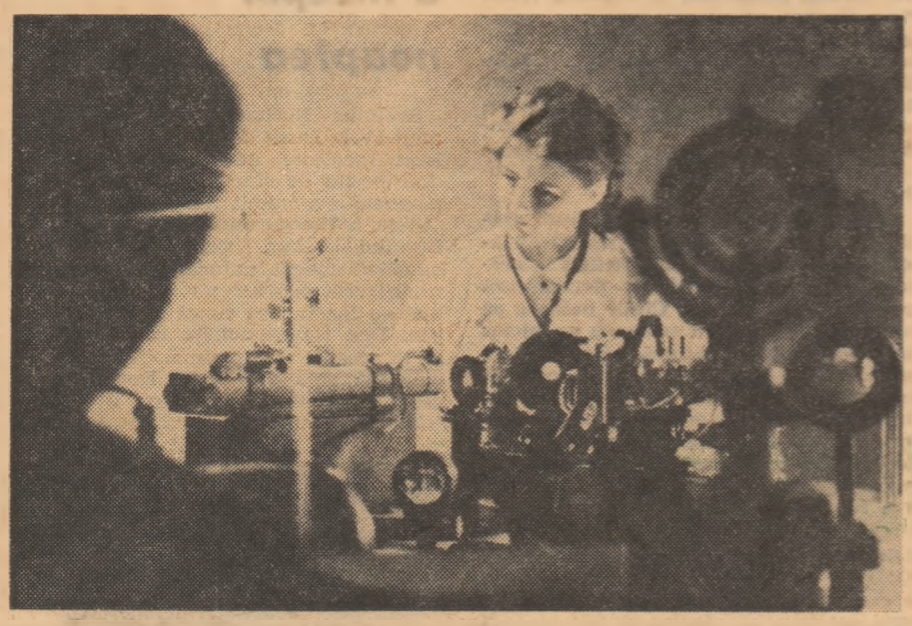

Generator cuantic optic în acţiune

BIOLOGIE

Cine trăieşte în nori

Viaţa dăinuie peste tot, chiar în cele mai neaşteptate locuri. O varietate de planete minuscule supravieţuieşte în acid sulfuric fierbinte. O plantă angiospermă marină din Pacificul de nord nu-şi întrerupe funcţiile vitale nici în iarna arctică, sub un strat de gheaţă care atinge uneori grosimea de 100 cm şi opreşte pătrunderea oxigenului în apă. O specie de alge nu creşte decît în blana leneşului, în timp ce alta călăreşte pe spinarea broaştelor ţestoase marine. Iar de cîteva luni s-a descoperit că şi norii care plutesc în atmosfera terestră oferă adăpost unor organisme mărunte, animale şi plante care se hrănesc, cresc şi se înmulţesc chiar „în cer".

Descoperirea a fost făcută întîmplător. Cercetările întreprinse împotriva poluării apelor au dus, printre altele, la inventarea unui aparat care măsoară impurităţile şi substanţele nutritive din apă. Pentru a-l verifica, inventatorul l-a introdus în bazinul cu peşti aurii din propria-i grădină. După o furtună cu ploaie a constatat că proporţia de substanţe nutritive libere în apă, vitamina B_{12} de exemplu, crescuse brusc. Dat fiind că aceste substanţe sînt asociate de obicei cu organisme vii, prezenţa lor în apa de ploaie nu putea fi explicată decît admiţînd că „acolo sus se petrece ceva". Spre a controla dacă în atmosferă au loc cu adevărat procese vitale s-a făcut apel la o substanţă chimică numită TTC care îşi schimbă repede culoarea, devenind din galben-deschis roz, atunci cînd este atacată de enzimele produse în celule vii active. Dacă singurii locuitori ai norilor ar fi sporii şi alte forme latente de viaţă, după cum presupun majoritatea specialiştilor, ei nu ar fi putut redeveni activi şi influenţa TTC-ul decît cel mai devreme o oră după reîntoarcerea pe Pămînt. Or, cînd bacteriile, algele şi ciupercile adunate din atmosferă şi care, conform opiniei de mai sus, ar fi trebuit să fie în stare latentă, au fost puse în contact cu TTC, acesta a devenit roz în numai 15—20 de minute, adică exact în timpul necesar celulelor active spre a produce reacţia. O a doua verificare a fost făcută introducînd organismele în vase cu bioxid de carbon marcat cu un izotop radioactiv (pentru a-i putea urmări „deplasările"). Cum au fost expuse la lumină, algele din vase au început să absoarbă bioxid de carbon, ceea ce dovedeşte că fotosinteza era în curs de desfăşurare, deci că plantele nu se aflau în stare latentă.

Cum trăiesc însă minusculele organisme în nori ? Multe din ele sînt destul de mari spre a servi drept nuclee de condensare a picăturilor de apă, deci pentru a-şi face rost de această substanţă indispensabilă fiinţelor terestre. Chiar în norii nepoluaţi găsesc uimitor de multe „alimente" : oxigen, azot, oxid şi bioxid de carbon, amoniac, oxizi de azot, bioxid de sulf, metan, butan şi acetonă. Mineralele de care au nevoie — potasiu, fosfor, calciu, fier şi magneziu — pot fi transportate la „reşedinţa" lor de particulele de sol şi praf.

Dacă cercetările ulterioare vor dovedi că viaţa este foarte răspîndită în nori, biologii vor avea de explorat posibilităţi ecologice cu totul noi. S-ar putea astfel ca norii să fie acuzaţi de răspîndirea unor boli, în caz că oferă adăpost unor virusuri şi bacterii nocive. Pe de altă parte, li s-ar putea încredinţa o misiune binefăcătoare pe care şi-ar îndeplini-o cu ajutorul organismelor vii care se hrănesc cu componentele fumului şi smogului. Introduse în nori, aceste organisme ar combate activ şi eficace poluarea atmosferică.

ANTROPOLOGIE

Evoluţia omului — alte întrebări

Cum şi de ce s-au conservat fosilele ? Răspunsul nu este totdeauna uşor de dat — cum remarca o cunoscută publicaţie ştiinţifică. Deşi un răspuns clar şi complet ar îmbogăţi, incontestabil, cunoştinţele noastre asupra evoluţiei vieţii şi omului. Actualele cunoştinţe în materie de evoluţie se întemeiază, cum remarca aceeaşi sursă, pe păstrarea unor rămăşiţe fosile în anumite medii, dar nu ştim ce făpturi trăiau sau ce se întîmpla în alte părţi. O sinteză care ar cuprinde toate concluziile existente asupra mediilor conservante si a celor distructive ar fi în acest sens de mare folos, după cum ar fi extrem de interesant de ştiut dacă anumite epoci n-au fost mai mult ori mai puţin conservatoare de fosile decît altele.

Pe scară mai redusă acest lucru a fost încercat recent în Franţa, unde s-a procedat la o recenzare a tuturor rămăşiţelor fosile umane găsite acolo şi putînd fi raportate la paleoliticul superior. După care au fost trecute în revistă cele care ar putea fi asociate în mod indubitabil cu una sau alta din culturile epocii respective. În felul acesta s-au pus în evidenţă deosebiri uimitoare. Numărul de fosile ce pot fi atribuite diverselor culturi a fost stabilit astfel : Perigordianul inferior 2 indivizi : Aurignacian 55 ; Solutreean 14 ; Magdalenianul inferior 12 ; Magdalenianul superior 145. Diferenţele rămîn sensibil aceleaşi dacă se iau în considerare forma şi dimensiunea oaselor, deosebirile dintre copii şi adulţi sau dintre bărbaţi şi femei, bineînţeles atunci cînd a fost posibilă determinarea sexului.

Aşa încît nu se poate vorbi de o moarte naturală sau provocată care ar fi legată de vîrstă, sex sau vreun os anume, după cum deosebirile n-ar putea fi explicate nici prin practici funerare particulare, ca incinerarea de pildă. Într-adevăr, în toate loturile şi indiferent de culturi s-a constatat aceeaşi proporţie de piese provenind din înhumări voluntare, respectiv cam o treime ; apoi o proporţie aproape egală de rămăşiţe abandonate după cît se pare fără să fi fost îngropate ; în sfîrşit o proporţie relativ asemănătoare de piese sparte după cît se pare cu bună ştiinţă, cu urme de descărnare intenţionată : sînt oasele indivizilor care au fost mîncaţi de semenii lor.

S-ar fi putut eventual considera că deosebirile semnalate ar corespunde cu diferenţele dintre culturi, dar Magdalenianul inferior care diferă mult din punct de vedere cultural de Solutreean, care l-a precedat, a lăsat de fapt acelaşi număr de indivizi. Cu alte cuvinte la fel de puţini şi, mai cu seamă, piesele rămase sînt foarte prost conservate. Dimpotrivă, din Magdalenianul superior există un mare număr de rămăşiţe.

— Mîncare la discreţie, băutură ioc...

tehnica tehnica
tehnica tehnica tehnica
nica tehnica tehnica tel
a tehnica tehnica tehnica
nica tehnica tehnica tehni
tehnica tehnica tehnica t
ica tehnica tehnica tehnic
tehnica tehnica tehnica te

mășițe omenești, dintre care cele mai multe bine păstrate.

În fine, nu s-ar putea invoca nici cauze de ordin geografic. Ținuturile unde au fost găsite fosilele sînt, în general, cam aceleași și corespund cu regiunile calcaroase unde există peșteri și adăposturi naturale.

Încît a trebuit căutată o cauză naturală care să fi determinat deosebirile invocate. Să fi fost cumva vorba de durata în timp a diverselor culturi ? Dar perioadele fără fosile nu par să fi fost mai lungi decît cele care au furnizat un mare număr de fosile. Și, mai mult, aceasta n-ar explica diferențele constatate în starea fosilelor parvenite pînă la noi.

În fața acestei situații, s-a trecut la cercetarea repartiției fosilelor în funcție de evoluția climei la sfîrșitul erei cuaternare. Această evoluție este cunoscută în două din dimensiunile ei : temperatura și evoluția umidității atmosferice. Se știe astfel că la sfîrșitul ultimei glaciațiuni au fost stadiile reci și uscate Würm III și Würm IV de o parte, iar de alta interstadii umede și temperate. Considerînd astfel lucrurile, s-a văzut că rămășițele omenești din stadiile reci și uscate s-au conservat mai bine decît cele din epocile mai temperate și mai umede. Așa s-ar explica deci de ce rămășițele solutreene și cele din Magdalenianul inferior sînt puține și prost conservate ; atît unele cît și celelalte datează dintr-o perioadă temperată. Dimpotrivă, omul din Magdalenianul final a cunoscut ultimele rigori ale glaciațiunii Würm și de aceea și resturile sale s-au păstrat mai bine.

Așadar, a fost pusă în lumină o regulă de fosilizare diferențiată. Fosilizarea depinde de climă și în special de temperatură !

Această fosilizare diferențiată a avut o certă înrîurire asupra cunoștințelor noastre, dînd impresia unei evoluții discontinui. În timp ce, în realitate, lucrurile pot să se fi petrecut altfel.

Dar dacă ele s-au petrecut cu adevărat altfel, trebuie reconsiderată și mult discutata problemă a originii lui **Homo sapiens.** Mult timp s-a socotit că a existat o „ruptură bruscă între Neanderthalieni și omul „modern", iar cel din urmă l-a înlocuit în mod brutal pe cel dintîi. S-ar putea astfel ca evoluția să fi fost mai blîndă...

TEST

9 răspunsuri în 7 minute

Pentru rezolvarea problemelor cuprinse în testul de mai jos se dau șapte minute. Răspunsurile cer, deopotrivă, perseverență, intuiție și o gîndire rapidă. Trebuie căutată o cifră, o literă, un cuvînt sau o figură. Testul nu cuprinde probleme înșelătoare, dar uneori cere încercarea mai multor soluții posibile. Și, mai ales, înainte de a trece la căutarea răspunsului cei care doresc trebuie să se convingă bine dacă au înțeles ce li se cere. Căci și-ar pierde zadarnic vremea dacă n-ar ști bine, de la bun început, ce caută.

1. Completați numărul care lipsește

18	10	6	4	?

2. Înscrieți în căsuțele rămase libere literele care corespund.

3. Alegeți dintre figurile numerotate pe cea potrivită în locul semnului de întrebare.

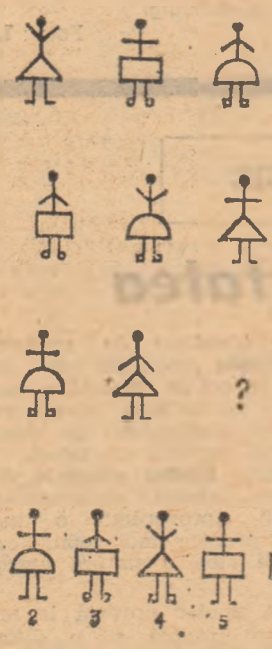

4. Completați numărul care lipsește

19	(64)	13
17	(?)	21

5. Aflați cuvîntul potrivit

Catran (crap) cap
salt (...) molid

6. Completați numărul care lipsește

1	8	27	?

7. Din figurile numerotate plasați una în locul semnului de intrebare.

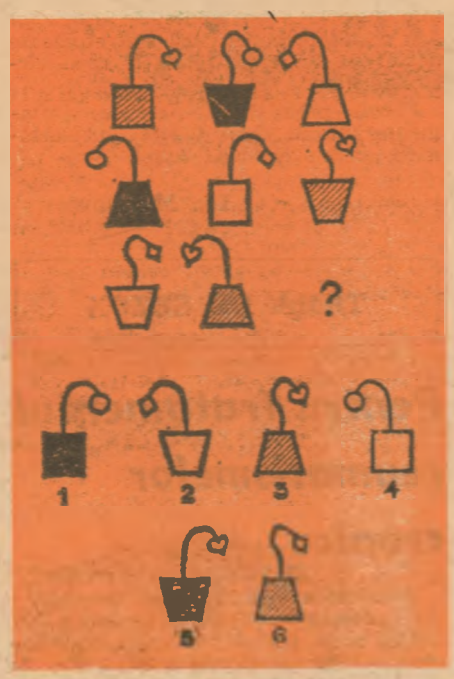

8. Găsiți numărul corespunzător

4	9	20
3	5	14
10	3	?

9. Găsiți litera corespunzătoare

a	d	g
b	f	j
c	h	?

RASPUNSURI

1. 3 (numerele date au fost obținute adăugînd la numărul dinaintea lor cifra 2 și împărțind suma obținută la 2)

2. î și i ; se obține cuvîntul îndoială citit în sensul invers acelor de ceasornic.

3. 6.

4. 76 (suma numerelor dinafara parantezelor înmulțită cu 2)

5. stol (prima literă a cuvîntului din paranteză este și prima literă a primului cuvînt, a doua este a patra literă din primul cuvînt, a treia este a doua în cuvîntul al doilea a patra este a treia literă din al doilea cuvînt)

6. 64 (ridicați la cub numerele 1, 2, 3, 4 și veți afla numerele corespunzătoare)

7. 1

8. 11 (al treilea număr al fiecărui rînd este suma dintre jumătatea primului număr și numărul al doilea dublat)

9. M (rîndurile sînt alcătuite din literele alfabetului mergînd din 2 în 2, 3 în 3 și 4 în 4)

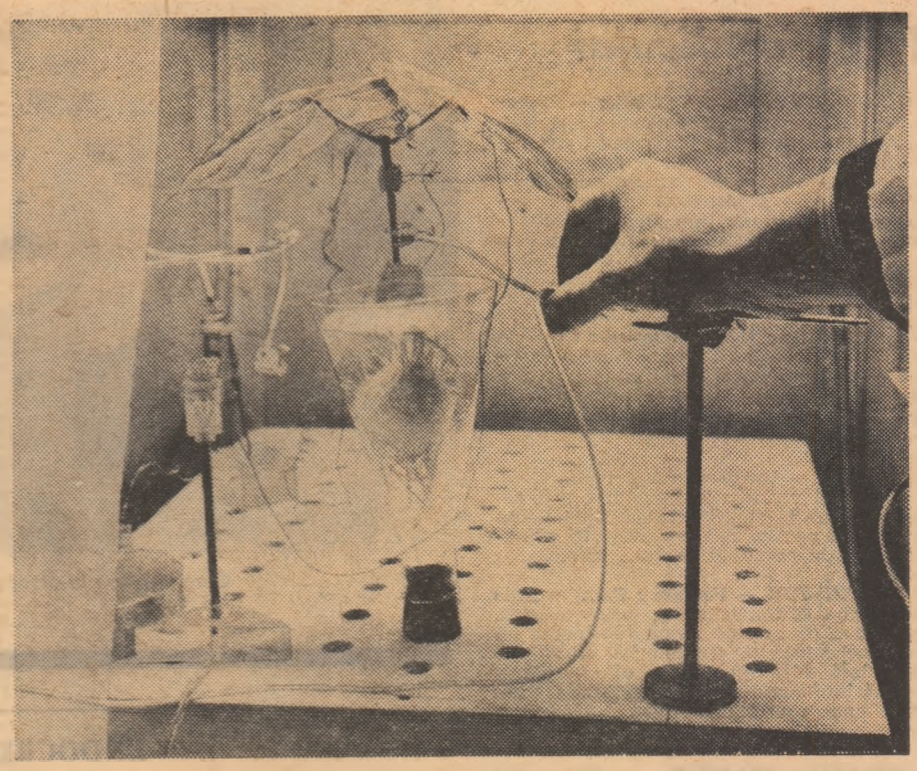

Laboratorul de cibernetică biologică al Institutului de agrofizică din Leningrad a realizat un potențiometru automat, cu ajutorul căruia cercetătorii „conversează" cu plantele. Acestea dau de știre cînd le este sete și cuplează instalația de stropire automată.
Foto : **V. Cerik (APN)**

BIOCHIMIE

Era prostaglandinelor?

După era antibioticelor și cea a cortizonului intrăm în era prostaglandinelor ? Dar ce sînt aceste substanțe, de unde provin și la ce servesc ?

Istoria lor este destul de bizară : ani de zile nu s-a știut ce atribuții au în corpul animal și deodată s-a constatat că acționează în nenumărate direcții, în așa fel încît se prea poate ca în următorul deceniu să devină una din principalele arme ale arsenalului farmacologic.

Numele, devenit actualmente impropriu, le-a fost dat în 1935, cînd Ulf von Euler a crezut că izolase o singură substanță secretată de prostată. Părea că este vorba de o substanță grasă care avea proprietatea de a stimula mușchii netezi și a scădea presiunea sîngelui printr-un mecanism rămas misterios. Au urmat cercetări sporadice care n-au reușit să trezească interesul cercurilor de specialitate. Încît analiza chimică a substanței găsite de Euler a fost făcută abia acum cîțiva ani, cu care ocazie s-a văzut că este de fapt vorba de un amestec de 13 substanțe înrudite. Pînă acum au fost izolate 16 prostaglandine naturale. De fapt, biochimiștii admit că există 6 prostaglandine „primare", însemnate cu literele A—F, care derivă toate din același acid gras, acidul prostanoic, el însuși lipsit de orice activitate. Celelalte 10 sînt metaboliți sau derivați ai celor dintîi. Recent a fost realizată, în laborator, sinteza totală a uneia din ele.

Formula prostaglandinelor amintește, într-o formă mai simplă, pe cea a hormonilor ; și acțiunea unora din ele ar pleda în acest sens. Totuși, aceste substanțe nu pot fi clasate printre hormoni, întrucît sînt fabricate „pe loc" de majoritatea țesuturilor și nu circulă, în timp ce hormonii sînt secretați de o glandă și transportați apoi spre un organ-țintă, asupra căruia au o acțiune specifică. Din anumite puncte de vedere prostaglandinele se comportă ca vitaminele și, la fel cu acestea, sînt derivate din alimentele esențiale. Dar lipsa vitaminelor duce la boli specifice (scorbut, beri-beri, anemie pernicioasă), în timp ce în cazul lipsei de prostaglandine nu au fost observate stări carențiale. Nici apropierea de enzime sau de substanțele transmițătoare (ca acelea prin care se propagă influxul nervos) nu a fost concludentă. Așadar, nu au putut fi clasificate în nici o categorie cunoscută.

La mamifere, prostaglandinele se găsesc nu numai în sfera genitală, ci în majoritatea organelor și țesuturilor, ca tiroida, plămînii, tubul digestiv, creierul, în așa fel încît specialiștii se întreabă dacă nu cumva sînt o componentă a tuturor celulelor. În afara declanșării travaliului, exercită o serie întreagă de acțiuni din cele mai variate și contradictorii. Astfel, administrată în aerosoli, PG E_1 exercită un efect bronhodilatator de 10—100 de ori mai puternic decît substanțele folosite actualmente în acest scop. Aceeași prostaglandină scade capacitatea de aglutinare a globulelor roșii, ceea ce dă speranțe în combaterea trombozei și emboliei. Și tot această prostaglandină, cea mai studiată, s-a arătat capabilă să blocheze secreția sucului gastric, să decongestioneze mucoasa nazală în guturai și chiar să contribuie la tratamentul artritei. Se întîmplă însă și ca o prostaglandină să scadă tensiunea arterială, iar alta să o facă să crească. Fapt și mai curios, aceeași prostaglandină injectată în ventriculii creierului are un efect calmant, în timp ce introdusă în ochi mărește îngrijorător presiunea intraoculară. Acțiunea exercitată asupra sistemului nervos central este încă nelămurită : probabil că prostaglandinele intervin în activitatea neuronilor, dar nu se știe ce se întîmplă mai departe.

Prostaglandina E, cea mai studiată dintre toate prostaglandinele

Toate aceste date au fost obținute în laborator pornind de la o anumită prostaglandină. În realitate procesele vii nu sînt dirijate de substanțe, ci de transformarea substanțelor. Or, tocmai dinamica prostaglandinelor în acțiune este încă prea puțin cunoscută. În plus, cu toate speranțele pe care le trezesc, înainte de a trece la aplicarea lor, trebuie căutate cu mare grijă eventualele efecte secundare. Căci niște substanțe care sînt produse și care acționează peste tot în corpul omenesc riscă să constituie un pericol dacă sînt administrate fără să li se cunoască exact „soarta".

Poșta medicului

CONSTANTINESCU TEODOR — București : Aveți dreptate. Meguan, ca și produsul similar francez Glucophage, sînt într-adevăr dimetilguanidine, a căror acțiune — spre deosebire de sulfamidele hipoglicemiante — favorizează utilizarea periferică a insulinei, împiedicînd inactivarea acesteia. În acest sens puteți utiliza medicamentul împreună cu Gerovitalul, deoarece nu inhibă efectele acestuia din urmă.

V. MARINESCU — București : Cum la noi, datorită măsurilor profilactice instituite din timp, nu a fost înregistrat, din fericire, nici un caz de holeră, un articol despre această boală epidemică ni se pare practic inutil.

N.S.M.G. — București : Vă rugăm să vă reformulați întrebările în număr mai redus și strict la obiectivele (și competența) medicului poștaș, care nu este nici psiholog, nici duhovnic, ci numai... medic.

EM. NESTOR — Focșani : Cum variola este o boală dispărută în țara noastră, credem că la această vîrstă vaccinarea nu este necesară (și obligatorie) decît numai dacă fiica dv. ar trebui să călătorească într-una din țările din Africa sau Asia unde maladia continuă a fi endemică.

MELINTE SĂNDICA — București : CHENCIOFF GHEORGHE — Corabia : Nu cunoaștem adresa autorului, articolul fiind tradus din presa medicală sovietică. În ce privește noi informații asupra vaccinului nu avem deocamdată.

HELG. V. — București ; IOAN GHEORGHE 2. — București : 1) În herpesul genital recidivant, în afara medicației locale antiinflamatorii, constînd în special în unguente cu corticoizi în asociație cu antibiotice (Synalar N, Triamcinolon cu Saprosan, Cornemin, Locacorten), mai recent s-au utilizat cu rezultate bune iodoxiuridina și roentgenterapie superficială locală. Ca medicație generală : imunoprofilaxie specifică sau nespecifică cu vaccin antiherpetic antipoliomielitic (Salk), antivariolic (8—12 vaccinări epicutanate săptămînale, prin scarificare sau prin injecții intradermice la intervale de 5 zile) sau antistafilococic (15—120 inj. s.c. de la 0,2—1 ml) Se mai recomandă : gamaglobulina, cîte o fiolă la 3—4 zile, în cure de 5—6 injecții și vitaminoterapie intensivă : C 1—1 1/2 g/zi B_1 100 mg/zi i.m. B_6 20 mg/zi i.m. E 100 mg/zi pe gură, în cure de 30 zile, eventual repetate după intervale egale de pauză. 2) Este desigur mai ales o problemă de autosugestie, decît de stimulare (Yohimbin, Yohistrin). 3) Nu putem fi „intermediari" între corespondenții noștri.

T. SVETLANA OSTOICI — Arad ; MIHAELA — Vulcan : 1) „Prin clasicele" și binecunoscutele analize hematologice... 2) De obicei maternitatea duce la dezvoltarea glandelor mamare. Pînă atunci, în **micromastie,** sub strict control medical, se poate încerca un tratament hormonal cu doze mici de estrogeni, aplicate numai în prima jumătate a ciclului. Se administrează Ginosedol între zilele 5—15 ale ciclului menstrual, urmat de injectarea de Progesteron (5 mg) în a 18-a a 22-a și a 26-a zi a ciclului. Local se pot face masaje ușoare cu un unguent conținînd 5% Ginosedol, în doză zilnică de 5 mg pentru fiecare mamelă, tratamentul efectuîndu-se numai între a 5-a și a 25-a zi a ciclului menstrual. Există și tratamente chirurgicale pentru care vă puteți adresa serviciului de chirurgie estetică al Spitalului clinic Fundeni.

STOICESCU ELENA — București : Citiți răspunsul dat la pct. 2 sub Svetlana Ostoici — Arad.

I. HERLEA — Timișoara : Împotriva comedoanelor : o baie de abur a feței introducînd în apa fierbinte 3—4 linguri de floare de mușețel ; înainte, fața va fi stearsă cu laptele „Doina". După terminarea băii de abur, folosind două bucăți mici de tifon, cu care veți înveli degetele arătătoare, veți stoarce în mai multe ședințe punctele, fără să apăsați tare. Mîinile trebuie în prealabil spălate și șterse cu alcool. După extragere veți loționa fața cu o soluție „Flora".

ELEONORA T. — Timișoara : Durerile pe care le acuzați după intervenția făcută în sarcina extrauterină par să indice existența unei peritonite adezive. Poate că este necesară o nouă intervenție spre a desface eventualele aderențe. În tot cazul vă sfătuim să solicitați internarea în clinica obstetricală din orașul dv.

ATH. GHEORGHIU — București : 1) Sperăm că ați citit articolul „Gimnastica... tinerilor octogenari" apărut în nr. 15/1971 al revistei noastre, din care reiese necesitatea gimnasticii pentru persoanele vîrstnice 2) Ceaiul de mușețel este un excelent depurativ al căilor biliare și îl puteți bea liniștit în continuare. 3) În constipația rebelă încercați cu infuzie de semințe de in 1—2 linguriță la un pahar de ceai, înainte de culcare, asociind în același timp Galcorin 3 linguriță zi, înaintea meselor.

CORNEL ION — București : Sechelele **hemiplegiei** sînt de lungă durată și cer bolnavului multă răbdare și încredere într-o recuperare, cel puțin parțială, a motilității. Mecanoterapie, masaje bi sau trisăptămînale, iar ca medicație : Mydocalm (prod. Medimpex —R.P.U.), 1—2 drajeuri de 3 ori/zi.

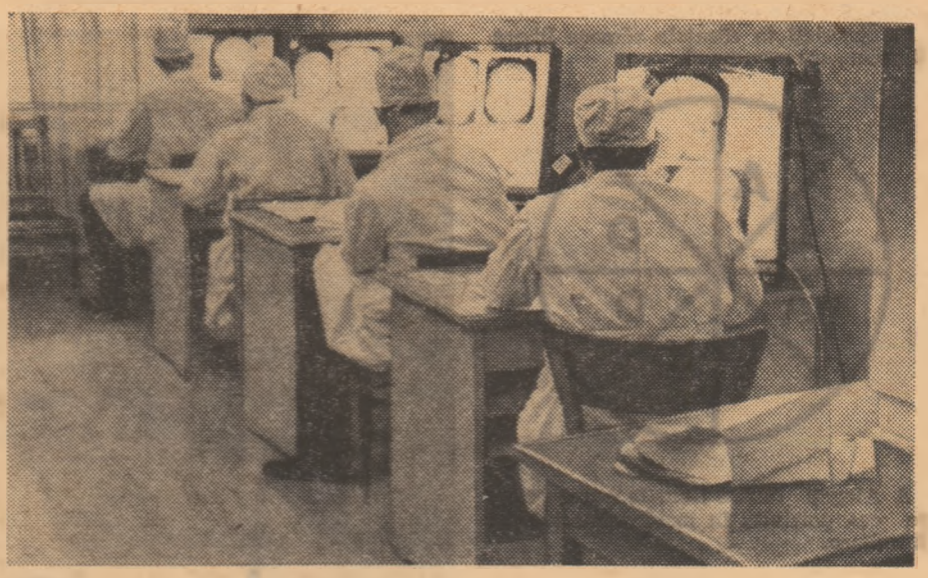

Craniul uman în atenția viitorilor neurochirurgi

Foto : **I. Nosov**

ENDOCRINOLOGIE

Creșterea și pubertatea

Dacă urmărim curba vitezei de creștere a unui individ, înscriind pe o schemă evoluția taliei, notată la intervale regulate, constatăm că această viteză scade în mod constant de la naștere și pînă către 6—7 ani. De la această vîrstă asistăm la o nouă accelerație, numită **puseul de creștere a taliei la pubertate.** Înainte de apariția pubertății, taliile sînt cam aceleași la amîndouă sexele, dar o dată cu maturația sexuală creșterea staturală devine mai accentuată la băieți decît la fete.

Creșterea se află sub directa influență a glandelor endocrine ; înainte de pubertate rolul principal în acest proces îl are **hormonul hipofizar de creștere** (așa zisul **hormon somatotrop),** în timp ce rolul hormonului tiroidian — care acționează și el asupra diferențierii osoase — este mai puțin semnificativ.

În cursul perioadei pubertare, accelerarea vitezei de creștere este în raport direct cu secreția hormonilor androgeni suprarenali și gonadici, ceea ce se traduce prin creșterea numărului de 17-cetosteroizi urinari. Creșterea este însoțită de diferite transformări corporale (modificările proporțiilor, dezvoltarea diferențiată a țesutului adipos etc.) și unul dintre examenele cele mai utile pentru a aprecia dezvoltarea fizică și sexuală a unui copil o constituie determinarea vîrstei sale osoase cu ajutorul radiografiei pumnului, cotului și genunchiului. Există o corelație evidentă între evoluția vîrstei osoase și maturația sexuală.

Talia unui individ depinde deci de viteza sa de creștere și de data apariției pubertății sale, hormonii acționînd atît asupra acestei viteze cît și asupra diferențierii osoase.

Există astfel raporturi interesante între vîrsta primei menstruații **(menarha)** și intensitatea creșterii staturale la pubertate. S-a observat că cu cît prima menstruație este mai timpurie, cu atît viteza de creștere maximă este mai ridicată. Pe de altă parte, cu cît menstruația apare mai devreme, cu atît mai scurtă va fi și perioada care o separă de viteza maximă de creștere.

În ce privește **pubertatea precoce** — apariția semnelor de maturație sexuală înaintea vîrstei de 8 ani — trebuie să deosebim **adevărata pubertate** sexuală precoce, care este constituțională, de origină hipofizară, de **pseudopubertatea** datorată unei secreții hormonale anormale, suprarenală sau gonadică.

În ce privește **pubertatea tardivă,** cînd caracterele sexuale nu apar decît spre 16—17 ani, și aici cauza este de cele mai multe ori constituțională, familială. Viteza de creștere a taliei acestor cazuri este mai lentă decît în mod normal. Trebuie să evităm însă a o considera afecțiune endocrină, un tratament hormonal nechibzuit neizbutind decît să grăbească închiderea înainte de vreme a cartilajelor de creștere și deci sudarea osoasă prematură. Dacă psihologic este adeseori necesar să instituim un asemenea tratament, trebuie să știm că acesta poate avea ca urmare o statură inferioară aceleia pe care copilul ar fi avut-o în condiții normale, fără hormonoterapia de „biciuire" a creșterii.

O a doua cauză posibilă a întîrzierilor maturației sexuale este **insuficiența hipofizară,** care poate fi totală sau parțială. În primul caz va fi vorba de un așa-zis **nanism hipofizar** (piticii). Diagnosticul poate fi pus cu ajutorul unui test de stimulare a hormonului hipofizar de creștere prin **hipoglicemia** provocată de insulină. În caz că nu se constată o creștere a secreției de hormon somatotrop se stabilește diagnosticul de insuficiență hipofizară parțială sau totală.

În cazul **taliilor exagerat de mari** ne putem întreba dacă este oportun să mai „provocăm" o maturație sexuală precoce unui copil, care este sortit să aibă o statură anormal de înaltă.

Putem așadar provoca la un băiat o creștere rapidă și o diferențiere osoasă accelerată, care va duce însă la o sudare pretimpurie, printr-un tratament intensiv cu **hormoni androgeni.**

Dacă ținem seama de tendința actuală pe plan mondial de creștere și a taliei feminine, înțelegem atenția acordată aceleiași probleme raportată la fete. În aceste cazuri, **hormonii estrogeni** sînt cei care acționează cu deosebită eficacitate asupra diferențierii și sudării osoase. De obicei tratamentul oral cu hormoni sintetici și implanturile subcutanate de estradiol dau rezultate bune, dacă sînt efectuate destul de devreme, adică în jurul vîrstei de 8 ani.

Făcute prea tîrziu, aceste tratamente nu au decît efecte neînsemnate asupra creșterii taliei.

Dr. M. Starțev

TEMĂ DE SEZON

Pentru tratamentul reumatismelor cronice

Manifestîndu-se în cadrul fenomenelor generale de uzură a organismului, bolile reumatismale degenerative includ o serie de afecțiuni localizate în special la nivelul aparatului locomotor și cardiovascular. Ele au o evoluție cronică, cu puseuri acute și recidivante, fiind în general influențate în bine de factorii balneo-climatici.

În tratamentul reumatismului se recomandă ape termale oligometalice (Băile Victoria), ape sărate concentrate (Sovata, Ocna Sibiului, Amara), ape sărate iodurate (Govora, Bazna), ape sulfuroase termale (Herculane, Pucioasa), ape sulfuroase sărate (Govora, Călimănești), nămoluri (Eforie Nord și Sud, Tekirghiol, Amara, Vatra Dornei).

Terapia balneară are scopul să stimuleze și să redreseze întregul organism, producînd modificări de circulație care duc la rezorbția proceselor inflamatoare. Indicarea uneia sau alteia dintre stațiunile enumerate mai sus trebuie făcută de către medicul specialist reumatolog ori de medicul curant care cunoaște perfect caracteristicile și evoluția individuală a reumatismului, știind din experiență că unui reumatic îi prieste mai mult o stațiune, altuia o altă stațiune.

Este bine să se știe că băile cele mai excitante sînt băile de nămol, după care urmează băile sulfuroase termale și apoi băile sărate concentrate. Pentru convalescenți și debilitați sînt indicate stațiunile slab mineralizate și slab excitante, cu efect tonifiant, cum sînt apele sărate-iodurate de la Bazna sau apele sărate diluate de la Ocna Sibiului.

Bolnavii obosiți nu suportă băile sărate concentrate sau cele sulfuroase termale, care dau insomnii, stări de astenie (de pildă băile de la Victoria). Celor cu o bună stare neuropsihică li se pot indica băi excitante sărate concentrate, termale sulfuroase (Herculane) și nămol.

Simpaticotonicii, care nu pot suporta căldura, se vor duce în stațiunile de dealuri sau de munte, unde vor găsi ape carbogazoase sau oligometalice (Covasna, Tușnad). Bolnavii vagotonici, care pot suporta băile termale, vor merge pe litoral sau în stațiunile subalpine (Vatra Dornei). Cei care suferă și de hipertiroidie vor fi trimiși în regiunile de mică altitudine sau dealuri (Borsec, Tușnad, Vatra Dornei, Strunga).

Reumatismul cronic asociat cu insuficiența tiroidiană se poate trata la Amara, Govora, Techirghiol. Bolnavele care prezintă și insuficiență ovariană pot merge pe litoral, în stațiunile de altitudine cu mult soare sau în stațiunile cu băi sărate concentrate și iodurate (Govora). Celor cu hiperfoliculinemie li se recomandă băile acroterme de la Victoria, iar celor cu insuficiență hepatică — băile Olănești.

Pentru reumatismul asociat cu boli ale aparatului respirator se indică : Călimănești, Govora, Herculane, Strunga, iar pentru cel asociat cu boli de rinichi : Olănești, Călimănești.

Momentul cel mai oportun pentru trimiterea unui bolnav la cura balneară este în funcție de forma afecțiunii reumatismale. În reumatismul Bouillaud-Sokolski, bolnavii nu vor fi trimiși la cură decît după 8 luni de la ultimul puseu ; în reumatismul secundar după 6 săptămîni de la ultimul puseu sau de la asanarea focarelor de infecție ; iar în artroze după terminarea procesului dureros.

Artrozele cu tulburări neurovegetative, cu hiperexcitabilitate nervoasă, precum și formele mai recente și mai dureroase vor fi trimise la Victoria, 1 Mai, Geoagiu. Pentru artrozele bolnavelor cu afecțiuni ginecologice sînt indicate : Sovata, Ocna Sibiului sau litoralul.

Medicus

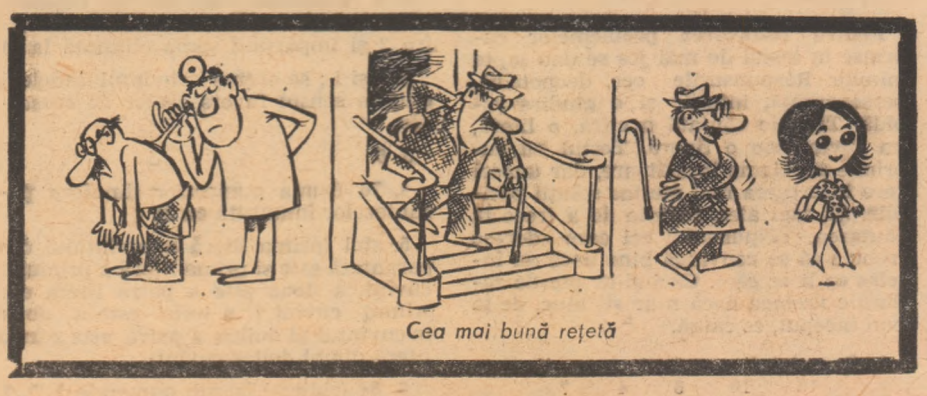

Cea mai bună rețetă

UGANDA

Colina impalei

Avionul nostru a aterizat dimineaţa devreme pe aeroportul internaţional Entebbe, foarte animat în ciuda orei matinale. Megafoanele anunţau mereu decolări şi aterizări. Căci Entebbe este o importantă răscruce aeriană a Africii.

Avînd în vedere importanţa traficului comercial şi de pasageri, autorităţile au hotărît să-l extindă. Construcţia unei noi piste este acum în toi.

Entebbe este fosta capitală a Ugandei. Aeroportul se află la numaî doi kilometri de oraş şi şoseaua trece pe lîngă un golfuleţ al lacului Victoria. Oraşul e aşezat pe malul acestui lac, unul din cele mai mari din Africa. Undeva am zărit un tun vechi, din

Barajul de la Jinja

epoca colonială, păstrat ca obiect istoric. Pentru ultima oară tunuleţul a tras o salvă simbolică la 9 octombrie 1962, ziua proclamării independenţei.

Penetraţia engleză a început în a doua jumătate a secolului XIX, cînd exploratorii europeni căutau izvoarele Nilului. În 1862, englezul John Speke a făcut ipoteza că Nilul izvora de pe teritoriul regatului Buganda, în regiunea Jinja. Speke a petrecut de aceea cîteva luni în palatul regelui Mutesa I, făcîndu-i tot felul de daruri spre a obţine permisiunea de a-şi continua călătoria. La 28 iulie 1862, Speke a stabilit definitiv că marele fluviu african izvorăşte din lacul Victoria.

Curînd după aceea, au apărut şi primii negustori şi misionari europeni. În 1894, căpitanul Lugard a anunţat, în numele guvernului englez, că din clipa aceea regatul Buganda era protectorat britanic. Apoi protectoratul a fost extins şi asupra restului actualului teritoriu al Ugandei. Aşa a început sumbra perioadă a dominaţiei coloniale, care avea să ia sfîrşit mult mai tîrziu, după o dramatică luptă de eliberare.

De la Entebbe, am plecat spre nordest, la Kampala, aflată la 34 de kilometri depărtare. Şoseaua străbătea din nou malul lacului. Pescarii îşi întindeau la soare năvoadele ; femeile aşezau peştele în coşuri şi se grăbeau spre cele mai apropiate pieţe.

Cînd s-a depărtat însă de lac, şoseaua a început să urce brusc, şerpuind între coline verzi aşternute cu o vegetaţie luxuriantă. Cu excepţia cîtorva regiuni, relieful Ugandei este accidentat, împrejurare care creează anumite dificultăţi agriculturii, mai cu seamă cînd trebuie utilizate maşini. Încît fiecare petec de pămînt care poate fi cultivat uşor e foarte preţuit. În drumul nostru am trecut prin cîteva tîrguşoare şi am străbătut plantaţii de bananieri şi cafea.

La un moment dat, pe partea stîngă a şoselei, a apărut un panou pe care scria : „Bine aţi venit la Kampala". Şi după încă un urcuş, au început să se zărească contururile capitalei dintre coline.

Kampala înseamnă „Colina impalei". Impala este o specie de antilopă, odinioară foarte numeroasă. Acum, însă, nu mai trăieşte decît în rezervaţii. Pe locul unde se află acum Kampala a poposit în 1890 căpitanul Lugard, cînd a venit la regele Bugandei.

Cam în aceeaşi perioadă şi-au instalat prăvăliile, pe o colină, nişte negustori indieni. Apoi, o dată cu îmbunătăţirea comunicaţiilor şi cu începutul cultivării bumbacului, care a fost introdus pe scară largă în 1900, populaţia oraşului a început să crească. Kampala a devenit un important centru comercial. Cu timpul, mlaştinile dintre coline au fost secate, iar recent s-au amenajat între ele parcuri şi terenuri de sport.

Curăţenia excepţională a oraşului şi marele număr de spaţii verzi impresionează plăcut ochiul. Consiliul municipal face eforturi deosebite pentru urbanizare.

Din 1962, cînd capitala a fost transferată acolo de la Entebbe, oraşul a cunoscut o dezvoltare rapidă. Au fost construite sau sînt în curs de construcţie edificii administrative şi rezidenţiale. Kampala Road, artera centrală, de opt kilometri, are multe magazine mari, cinematografe, bănci, birouri ale unor firme străine etc.

Dezvoltarea economică a Ugandei a început, de fapt, abia în primul deceniu al secolului XX, o dată cu construirea căii ferate care leagă portul kenyan Mombasa de Kisumu, oraş aflat pe malul răsăritean al lacului Victoria. Calea ferată a facilitat exportul de mărfuri tradiţionale şi a contribuit la extinderea culturilor rentabile destinate exportului.

Deşi face un mare efort industrial, Uganda continuă să fie o ţară agrară. Nouăzeci la sută din populaţia activă lucrează în agricultură, cultivînd în special cafea, principalul articol de export, bumbac, ceai şi trestie de zahăr.

În acelaşi timp, Uganda caută să dezvolte turismul spre a obţine din el maximum de beneficii. În 1969, s-au înregistrat 74 000 de turişti, atraşi mai ales de varietatea excepţională a faunei. În cele trei rezervaţii naţionale : Regina Elizabeth, Murchison şi Kidepo Valley, pot fi văzuţi în libertate elefanţi şi girafe, lei şi antilope, crocodili şi hipopotami.

În rezervaţia Murchison se pot face, de asemenea, în schimbul unei mici taxe, plimbări de trei ore pe Nil pînă la cascada care a împrumutat numele ei rezervaţiei. În cursul plimbării ambarcaţiunea se apropie uneori de vreun crocodil lungit la soare ; o păsărică instalată în botu-i uriaş îi curăţă dinţii. Hipopotami, care scot nişte sunete ciudate, se scaldă literalmente la un pas de ambarcaţiunile care străbat fluviul. Pe malul pietros şi abrupt se zbenguie maimuţe. Din depărtare se aude vacarmul cascadei, unde fluviul, prins între maluri de piatră, se precipită de la o înălţime de 40 de metri într-o cădere feerică...

Uganda este, într-adevăr, o ţară frumoasă, iar poporul ei munceşte cu dăruire pentru dezvoltarea tuturor compartimentelor de activitate.

V. Gonciarov

Incendiu în casa fachirului
Desen de **V. Soldatov**

PERU

Peripeţii pe Amazon

Nordul ţării este ocupat de o parte din bazinul Amazonului. E zona selvei — păduri tropicale care se întind pe spaţii vaste. Centrul administrativ şi comercial al regiunii este Iquitos, oraş-port pe Amazon. Dacă am fi trecut cu maşina peste Cordilieri pînă în punctul unde izvorăşte Amazonul, iar după aceea am fi coborît pe fluviu cu vaporul pînă la Iquitos, ar fi fost desigur mai interesant, dar am calculat cît timp ne-ar fi luat o asemenea călătorie — cel puţin o săptămînă — şi ne-am întristat, căci n-aveam la dispoziţie decît patru zile. Încît a trebuit să călătorim dus şi întors cu avionul.

Era o zi mohorîtă. Avionul s-a afundat imediat în norii lăptoşi încercînd să se ridice deasupra lor. Cordilierii erau acoperiţi de o pîclă alburie. Apoi, însă, norii au început să se risipească şi să dezvăluie ici -colo fragmente de munţi, după care a urmat o cîmpie şi oceanul verde al selvei, care se întindea fără sfîrşit, pînă la orizont. Nu se vedea nici un petec de pămînt. Totul era acoperit cu o vegetaţie luxuriantă. Numai cîte un riu tăia ici-colo pădurea compactă, întunecoasă. Dar de sus nu i se vedeau malurile, căci copacii, deşi ca peria, intrau şi în apă. Şi cu toate că deasupra selvei cerul era senin şi soarele strălucea, întinsurile ei nesfîrşite păreau sinistre, înfricoşătoare.

Numai cine a intrat în selvă, n-a privit-o de sus, din avion, îşi poate însă imagina cu adevărat ce înseamnă construirea unui drum prin ea. Pădurea tropicală răspîndeşte o zăpuşeală umedă, care moleşeşte ca o baie de aburi. Frecventele ploi torenţiale cu descărcări electrice o îmbibă cu o umiditate pe care vegetaţia nu izbuteşte să o absoarbă, iar pămîntul e acoperit cu un strat de loess lichid, asemănător cu o supă pasată groasă. Acest pămînt fantastic de fertil rodeşte o vegetaţie neobişnuit de luxuriantă. Împletindu-şi rădăcinile, crengile şi trunchiurile, iarba, tufişurile, arborii luptă între ei pe viaţă şi pe moarte sub pămînt, pe pămînt şi deasupra lui şi, în goana lor după lumină şi soare, încearcă febril să se smulgă în sus, să-şi întreacă în înălţime vecinii, să-i dea de o parte, să-i înăbuşe. De aceea în selvă e puţină lumină, iar soare deloc ; pădurea este foarte întunecoasă, căci crengile din vîrful copacilor uriaşi dau acolo sus o bătălie atît de crîncenă pentru razele de soare şi sînt atît de strîns împletite între ele încît alcătuiesc un compact tavan verde. Lianele lungi, flexibile ca nişte şerpi şi tulpinile plantelor agăţătoare se înfăşoară în jurul trunchiurilor şi crengilor de copaci, se întind de la un arbore la altul şi ajung pînă la pămînt, astfel încît barează drumul omului, care trebuie să se strecoare prin această pădure aproape ca printr-un zid. Şi în timp ce înaintează încet, cucerind cu greu cîţiva metri de drum, în spatele lui poteca croită cu trudă începe din nou să fie năpădită de vegetaţie, pentru ca în curînd să nu mai rămînă nici urmă din ea.

Selva colcăie de viaţă. În hăţişurile ei se ascund jaguari şi leoparzi. Pe crengi şed încremeniţi şerpi în aşteptarea prăzii. Iar sus, în haosul verde al frunzelor, se aud ţipete de maimuţe şi papagali. Prin iarbă şi tufişuri mişună insecte şi şerpi otrăvitori.

E o pădure luxuriantă şi înfricoşătoare, care surprinde prin viaţa-i intensă şi ostilitatea faţă de om. Indienii care locuiesc în această regiune sînt foarte săraci, duc o existenţă grea, de semiînfometare. Încercările lor de a se îndeletnici cu agricultura sînt zădărnicite de frecventele ploi tropicale, care deseori spală stratul fertil de sol împreună cu culturile de pe ogoare. În schimb marii plantatori realizează importante beneficii din banane şi alte fructe, cauciuc, scorţişoară, chinină.

După trei ore de zbor, avionul a coborît mult deasupra selvei. Acum puteam deslui bine copacii, apoi panglica cenuşie a fluviului şi, pe malul lui, un oraş deajuns de mare. Ajunsesem la Iquitos, ţinta călătoriei noastre. Amazonul — „regele fluviilor de pe glob" — pe al cărui mal se află acest oraş, este pe măsura oceanului verde pe care îl străbate ; e un fluviu puternic şi cumplit. Pînă şi pe cursul superior are cel puţin un kilometru lăţime. Iar lungimea lui e de circa 4 009 de kilometri ; Amazonul trece prin Peru. Columbia şi Brazilia şi, adunînd în albia lui mereu alte rîuri, transportă în Atlantic o cantitate imensă de apă ; de aceea a şi fost supranumit şi fluviul-mare.

Apa Amazonului este tulbure, cenuşiu-gălbuie ; cursu-i, vijelios, e plin de bulboane. Încît oricît de cald ar fi pe mal fluviul nu te îmbie să te dezbraci şi să te arunci în valurile-i reci. De altfel, în genere în Amazon nici nu se face baie şi nu se înoată, întrucît un astfel de act temerar poate fi plătit cu viaţa. Nici chiar cel mai încercat şi mai voinic înotător nu poate lupta împotriva cursului său vijelios. Şi totuşi cea mai mare primejdie nu este cursul repede, ci ferocele peşte piranha. În afară de acesta, în apele Amazonului mai există o vieţuitoare periculoasă, ţiparul electric, un peşte negru, în formă de şarpe, de jumătate de metru lungime. El poate descărca în corpul unui înotător care se află în apropierea lui o energie de 140 de volţi. Chiar şi pe pămînt un astfel de şoc electric e foarte puternic, dar în apă el se simte mult mai intens, încît înotătorul îşi poate pierde cunoştinţa pentru cîteva secunde, deajuns ca să se înece.

În aceste condiţii, evident, nu voiam decît să călătorim puţin cu o ambarcaţiune pe fluviu şi să-i privim malurile

Peştele afumat e foarte agreat de locuitori

acolo unde selva intră chiar şi în apă. Dar cum ne-am desprins de mal, cerul s-a întunecat brusc şi a început să se cearnă o ploaie măruntă, enervantă. Malurile înverzite au pălit şi nu mai păreau atît de vii, de pitoreşti. Cînd am ajuns mai în larg, unde cursul apei a accelerat viteza bărcii noastre cu motor, ploaia a devenit torenţială. Cum nu aveam unde ne adăposti, ne-a udat pînă la piele. Cîrmaciul a tras la mal şi ne-am adăpostit într-o prăvălie „universală", condusă de o indiancă şi de fata ei de 15 ani. Am hotărît să luăm imediat măsuri împotriva răcelii, încît am udat peştele oferit de indiancă cu o sticlă de rachiu peruvian. Era evident că mult aşteptata noastră călătorie era ratată. De aceea barcagiul a refuzat categoric să ne ia bani, întrucît, cum spunea el, călătoria nu avusese loc.

S. S. Smirnov

SUGESTII URBANISTICE

Marile oraşe fără automobile

În 1957 trăia în oraşe 20 la sută din populaţia globului. După zece ani aşezările urbane au cuprins 40 la sută din locuitorii Terrei. Ţinînd seama de această progresie, se prevede ca în anul 2000 oraşele să găzduiască grosul populaţiei (aproximativ 90 la sută). Evident, afluxul pămîntenilor spre oraşe va modifica dimensiunile acestora, transformîndu-le în imense complexe urbane, care se vor întinde pe suprafeţe de sute de kilometri pătraţi.

Conform statisticilor O.N.U., în momentul de faţă pe glob există 20 de asemenea complexe urbane: New York, Tokio, Londra, Calcutta, Osaka, Rio de Janeiro, Djakarta etc. Unul din marile inconveniente ale acestor oraşe-giganţi este, se ştie, poluarea aerului de către autovehicule şi uzine. Aceleaşi statistici arată că în 1966, în S.U.A. automobilele au participat la poluare cu o „cotă" de 60 la sută, industria cu 19 la sută, centralele electrice cu 12,5 la sută ; sistemele de încălzire a locuinţelor şi de ardere a deşeurilor menajere au contribuit cu 8,5 la sută.

În urma acestor constatări, specialiştii au ajuns la concluzia că, în viitor,

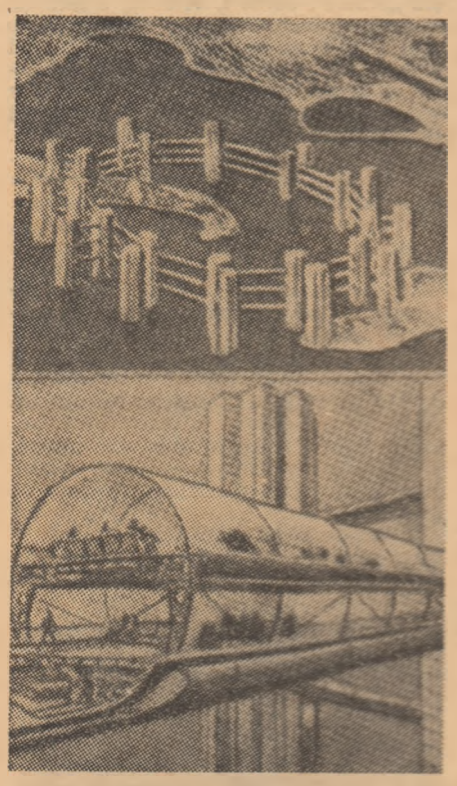

Un oraş construit pe insule, în care automobilele nu vor avea acces. La suprafaţă vor fi numai trotuoare rulante, dotate cu fotolii şi protejate de materiale plastice transparente

oraşele nu vor mai trebui construite conform canoanelor actuale. Firma „Mac Donnell" din oraşul Saint Louis a proiectat, de pildă, recent un oraş-gigant prevăzut a fi amplasat în apropierea ţărmului atlantic, lîngă Boston. Proiectanţii au propus construirea oraşului pe cîteva insule de lîngă ţărm, ceea ce ar economisi, evident, teritoriul continental. Dar cea mai mare originalitate a acestui gigant ar consta în lipsa de autovehicule. Singurul mijloc de transport individual admis ar fi... bicicleta. Transportul în comun ar fi amplasat sub pămînt, mai exact, sub fundul oceanului. În acest scop proiectanţii au prevăzut o reţea deasă de metrou. Un traseu circular al metroului, cu un diametru de 1,5 kilometri, ar face legătura între clădirile de locuit, cu cîte o sută de etaje ; staţiile de metrou, situate sub aceste clădiri, ar avea ascensoare rapide care ar transporta călătorii direct în clădiri, la etajul dorit. Linii aeriene de escalatoare, dotate cu fotolii, ar deservi clădirile situate la o altitudine de 100 metri deasupra nivelului mării. Aceste escalatoare ar circula prin tunele confecţionate din materiale transparente. În sfîrşit, un tunel ar face legătura dintre oraşul de pe insule şi continent. Autoturismele ar avea acces numai în acest tunel şi apoi pe continent, încît locuitorii oraşului proiectat n-ar cunoaşte nici smogul, nici accidentele de circulaţie.

(După „Tehnika-molodioji")

În plin sezon... acvatic

Foto : **APN**

MICA ENCICLOPEDIE

Ananasul redescoperit

Europenii „au descoperit" ananasul abia în secolul XVI, deci în perioada marilor descoperiri geografice. Conchistadorii spanioli, care l-au cunoscut cei dintîi, l-au utilizat în special ca remediu împotriva scorbutului.

Primele fructe de ananas au fost aduse în Europa de Columb. Celebrul navigator le-a dăruit regelui Spaniei ca mărturie a bogăţiilor din pămînturile descoperite şi cucerite de el pentru coroana spaniolă. Dar, în ciuda acestei împrejurări savurosul ananas a mai rămas o bucată de vreme ignorat de europeni, deşi porumbul, piperul, pătlăgelele roşii, cartofii — toate importate din Lumea Nouă — au fost adoptate surprinzător de repede.

Ananasul este o plantă perenă din familia **Bumericeae**-elor. În zonele tropicale din America trăiesc 5—6 specii de ananas. Fructul, aşa cum îl cunoaştem noi, este de fapt un conglomerat de fructe mai mici care alcătuiesc un con cărnos, împodobit cu un mănunchi de frunze, numit coroană. Acest conglomerat, foarte delicat şi parfumat, poate ajunge pînă la 5 kilograme. Remarcabilă este însă mai ales valoarea nutritivă a ananasului (nu degeaba l-au utilizat conchistadorii spanioli ca medicament antiscorbutic). Fructul de ananas conţine hidraţi de carbon, vitamine, substanţe minerale. Mai exact, 100 g de ananas proaspăt conţin : 86,7 la sută apă, 0,42 g proteine, 0,2 g grăsimi, 12,2 g hidraţi de carbon şi produce în organism 47 de calorii mari. Conservat, e şi mai hrănitor, întrucît conţine mai puţină apă şi mai mulţi hidraţi de carbon. În plus, produce mai multe calorii mari (78). În afară de asta, ananasul n-are deloc acid uric, ceea ce-l face un excelent aliment dietetic, indicat mai cu seamă în regimul celor cu calculi renali oxalici şi urici.

Conţinutul în vitamine e foarte variat : la 100 g de fruct proaspăt — 130 mg de vitamină A, urmată, în ordine descrescîndă, de vitaminele C (24 mg), B_1, B_2, PP.

Pînă în momentul de faţă n-au fost însă suficient de studiaţi fermenţii ananasului

Se înţelege că coincidenţa dintre numărul mai mare al frunzelor S şi conţinutul lor sporit în pigmenţi nu este întîmplătoare : plantelor „le convine" să aibă cît mai multe elemente foarte active din punct de vedere biochimic. Cum reuşesc însă vegetalele să obţină ceea ce le convine ? Se ştie că în natură se întîlnesc mai des formele cele mai rezistente la acţiunea unor factori nefavorabili. Or, frunzele S şi D se deosebesc şi din acest punct de vedere, primele manifestînd o rezistenţă mai mare la secetă şi la temperaturi înalte. De unde şi „preferinţa" naturii pentru frunzele S.

GESTIUNE... ELECTRONICĂ

Superhotel

La Paris se construieşte un hotel modern cu 812 camere, care va fi una din cele mai originale şi moderne instituţii de acest fel din lume.

La intrarea în hotel, clientul va primi o fişă perforată care îi va permite accesul la restaurante, baruri, coafor, băi de aburi etc. La plecare, fişa perforată va fi introdusă într-un calculator care va întocmi pe loc factura de plată. Acelaşi calculator va asigura şi contabilitatea generală a hotelului, precum şi gestiunea stocurilor.

Hotelul va fi inaugurat la începutul anului viitor.

PENTRU DETECTIVII AMATORI...

Cine e făptaşul ?

Cum v-aţi fi descurcat dacă aţi fi fost, să zicem, în locul comisarului Pinkerton ?

varia
ia varia varia
a varia varia varia
varia varia varia varia
aria varia varia varia var
a varia varia varia varia
raria varia varia varia varia
ia varia varia varia varia
varia varia varia varia varia

Dar iată cum s-au petrecut lucrurile. Chemat să ancheteze un caz, comisarul Pinkerton a sosit la faţa locului mai devreme. Arestaţii, Aldridge şi Hiphorne, erau păziţi de doi poliţişti. Unul din poliţişti i-a spus lui Pinkerton :

— Azi noapte s-a comis o crimă în localul „Fluturii de noapte". Aştia-s bănuiţii. La Aldridge am găsit un cuţit de vînătoare, 11 hîrtii de cîte un dolar, 16 hîrtii de cîte 3 dolari, 10 hîrtii de cîte 5 dolari şi un pachet de ţigări „Kent". La Hiphorne am găsit 3 bancnote de cîte 5 dolari, una de 25 de dolari şi una de 50 de dolari. De asemenea, o pungă cu tutun „Woolf" şi o pipă din rădăcină de vişin. Pe bancnota de 50 de dolari sînt însă urme de sînge. Am examinat-o cu atenţie şi-am ajuns la concluzia că urmele sint proaspete.

— De unde aveţi bancnota de 50 de dolari ? l-a întrebat Pinkerton pe Hiphorne.

— Mister Aldridge m-a rugat să-i schimb 50 de dolari, chiar acum o jumătate de oră. El mi-a dat bancnota.

— Minte, domnule comisar ! a exclamat Aldridge. Mi-a schimbat nişte bani, e adevărat, dar nu 50, ci 25 de dolari. Am şi un martor, care a văzut cum s-au petrecut lucrurile.

Martorul, mister Brown, un om cu reputaţia nepătată, se bucura de încrederea poliţiei.

— Într-adevăr, am văzut că mister Hiphorne i-a schimbat nişte bani lui mister Aldridge, a declarat mister Brown. Mai exact, am văzut că mister Aldridge i-a dat o bancnotă lui mister Hiphorne, dar eu n-am observat cît valora. Mister Hiphorne a numărat banii, apoi a spus : „Se spune că un număr de bancnote fără soţ aduce ghinion. Poate doriţi să schimbăm una din ele, ca să nu mai fie soţ ?" Mister Aldridge, a fost de acord şi cei doi s-au îndreptat spre restaurant. Pe drum au fost însă arestaţi.

— Hm..., a făcut comisarul Pinkerton, după care a tăcut un timp. Apoi a scos cătuşele şi a spus :

— Mister... Eşti arestat sub învinuirea de omor.

Pe cine l-a arestat comisarul Pinkerton şi cum a dedus cine e vinovatul ?

(RĂSPUNS)

Comisarul Pinkerton l-a arestat pe mister Hiphorne. O bancnotă de 50 de dolari (a cărei valoare e exprimată printr-un număr cu soţ) nu poate fi schimbată într-un număr fără soţ de bancnote, cu o valoare exprimată în cifre fără soţ. În consecinţă, Hiphorne a minţit atunci cînd a afirmat că i-a schimbat lui Aldridge 50 de dolari.

ÎN LABORATORUL NATURII

Frunzele S şi D

S-a constatat, mai demult, că frunzele multor plante pot fi, ca formă, stîngace sau dreptace. Notînd aceste frunze prin S şi D, cercetătorii au remarcat că ele se deosebesc nu numai prin formă. Astfel, I. Urmanţev, de la Institutul de fiziologie a plantelor din Moscova, a studiat frunzele S şi D de fasole şi a observat că acestei asimetrii îi corespund şi deosebiri fizico-biochimice. Astfel, frunzele stîngace sînt mai pigmentate decît celelalte. Procesele de fotosinteză şi de respiraţie sînt, de asemenea, mai intense în frunzele S. În plus, aceste frunze au o suprafaţă şi o greutate mai mari şi sînt de 2,2 ori mai numeroase decît frunzele D.

Fără cuvinte

Desen de **O. Tesler**

MENAJ IDEAL
numai cu
bucătării moderne
TOMIS RUXANDRA

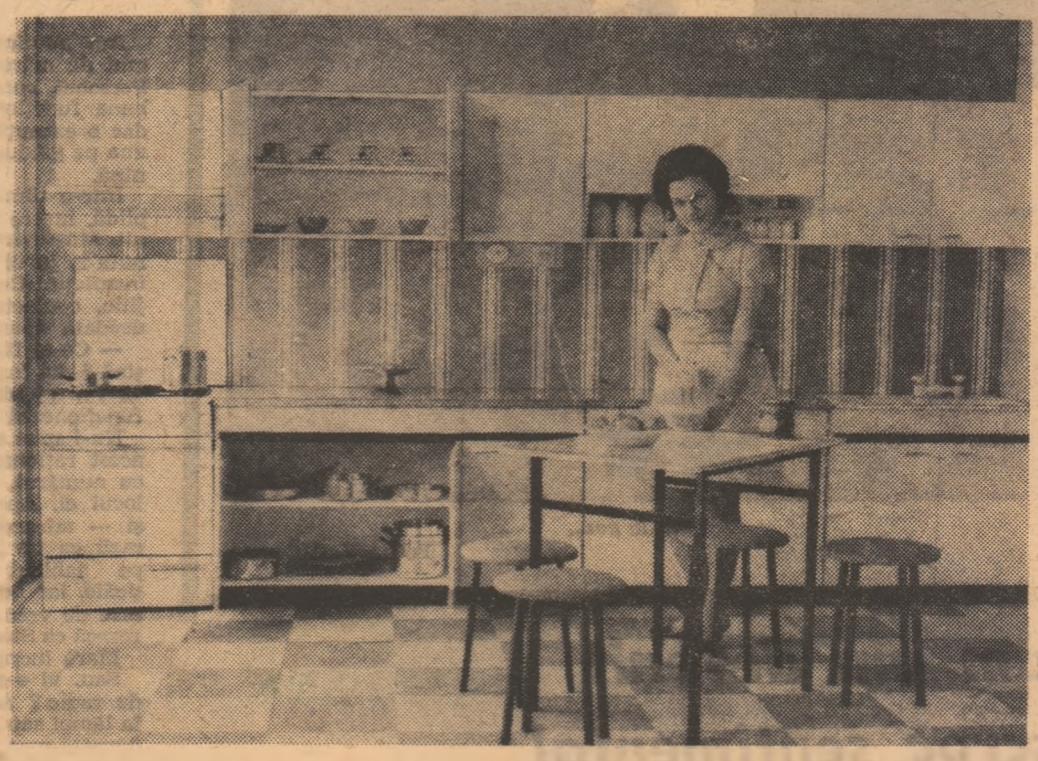

Fabricate de Combinatul de Industrializare a Lemnului PIPERA, aceste două tipuri de bucătării au fost astfel concepute încît să răspundă celor mai exigente preferințe ale gospodinelor, oferind ultimele noutăți în domeniul amenajării spațiului culinar.

Bucătăria TOMIS creează largi posibilități de adaptare avînd corpurile superioare suspendate pe perete, iar cele inferioare prevăzute cu compartimente spațioase și mască pentru chiuvetă. În plus, priză de curent electric și ceasornic, accesorii utile în activitatea culinară modernă.

RUXANDRA este de asemenea o garnitură de concepție evoluată, realizată la dimensiuni mai reduse, dar cu împărțire sistematică și accesorii deosebit de utile : sertare pentru legume, suport pentru capace din plasă de sîrmă nichelată, ceas, priză de curent.

Noile bucătării RUXANDRA și TOMIS sînt fabricate din materiale de cea mai bună calitate și finisate în culori pastel care conferă o notă atrăgătoare fiecăreia din aceste garnituri moderne și elegante.

ASIGURARE ADAS =
MĂSURI UTILE DE PREVEDERE

FOTOGRAFII SE AMUZĂ

Pas la pas...

Foto : **V. Ahlomov**

Cum am devenit escroc sentimental

Aţi fost vreodată îndrăgostit (ă) ? Încă nu ? Eu am fost. Şi încă cum ! Într-un cuvînt, am fost îndrăgostit pînă peste cap. Dar într-o bună zi ea m-a întrebat :

— Mă iubeşti ?

— Sigur că da, te iubesc ! i-am răspuns eu cu foc.

— Cît de mult ?

— Mult de tot.

— Mult-mult ?

— Enorm ! Pe cuvîntul meu de îndrăgostit !

— Nu, zău, lasă gluma ! Răspunde-mi serios.

— Foarte serios : te iubesc !

— De ce mă iubeşti pe mine şi nu pe alta ?

Am tăcut, încurcat. Într-adevăr, de ce ? Dar dînsa a continuat :

— De ce mă iubeşti ?

— În primul rînd pentru că exişti.

— Şi încă de ce ?

— Pentru că ai ochii, nasul, părul altfel decît celelalte fete. Dacă vrei să ştii, chiar şi urechile tale sînt altfel.

— Iar eşti neserios !

— Îţi jur ! !

— Spune tare şi răspicat : „Te iubesc !“

M-am supus. Ea a numărat şirul de „Te iubesc“ şi a bombănit :

— Ai scris de 22 de ori, nu de 21, cum te-am rugat.

— Înseamnă că te iubesc o dată mai mult.

— 21 e un număr magic. Aşa că, te rog, mai scrie o dată, de 21 de ori !

— Uite ce e, m-am plictisit să tot scriu.

— Înseamnă că nu mă iubeşti.

Am scrîşnit din dinţi şi m-am aşternut pe scris.

— Bravo ! m-a lăudat ea. Acum citeşte ce-ai scris. Tare şi nuanţat.

— Te iubesc !... Te iubesc !...

— Nu-mi place ! Trebuie să citeşti în aşa fel, încît să convingi pe oricine că mă iubeşti cu adevărat. Dă-i drumul !

— Te iubesc — pam-pam ! Te iubesc — pam-pam !

— Stai ! Nu eşti de loc convingător. Ce-i cu pam-pam-ul ăsta ? Îţi baţi joc de mine ?

— Da de unde ! Aşa e mai solemn.

— Ba, de loc. E caraghios. Încă o dată, fără pam-pam.

— Te iu-iu-iubesc ! Te iu-iu-iubesc !...

Desen de **I. Offenghendel**

— Te iubesc !

— Şi acum spune în şoaptă : „Iubito !“.

— Iubito...

— Şi încă o dată, în şoaptă : „Te iubesc...“

— Te iubesc...

— Scrie pe hîrtie : „Te iubesc !“

Am scris

— Ai scris strîmb. Scrie caligrafic şi aşa ca să nu depăşeşti marginea.

Am scris.

— Of, nu ştii să scrii frumos ! Mai scrie o dată, cu litere de tipar.

Am scris.

— Acum îmi place. Dar dacă mă iubeşti cu adevărat, mai scrie de 21 de ori.

— Nu-mi place ! E neserios. Aşa procedează cei care nu iubesc. Ia spune : „Nu te iubesc !“ Ei ?

— Să spun una ca asta ? Nu ! Te iubesc !

— Acum te cred. În sfîrşit ai rostit : „Nu te iubesc“. Şi eu, proasta de mine, am crezut tot ce mi-ai îndrugat pînă acum ! Eşti un escroc sentimental !

Şi a plecat. Pentru totdeauna.

Eu am pus în funcţiune magnetofonul şi am rostit sacramentalele cuvinte „Te iubesc“ cu voce tare şi în şoaptă, solemn şi intim, cald şi glacial. Ca să-mi prindă bine în altă împrejurare.

E. Furman

Nevasta are întotdeauna dreptate

Am admirat dintotdeauna mecanismul de mare precizie al legilor vieţii. Personal, cunosc o singură excepţie în buna funcţionare a acestui mecanism, dar o excepţie care mă pune întotdeauna pe gînduri. E vorba de logica feminină.

Într-o dimineaţă rece de iarnă, de pildă, încerc să pornesc motorul maşinii. Mă învîrtesc vreo douăzeci de minute în jurul mormanului de metal neînsufleţit. Controlez carburatorul, bujiile, contactele, dar motorul tace. Şi deodată apare în garaj nevastă-mea.

— Ce-ai făcut cu numărul de la maşină ? mă întreabă ea candid. Nu cumva l-ai pierdut ? Să ştii că de asta nu funcţionează motorul...

Nu-i spun cu glas tare ce cred despre acest raţionament. Iau, totuşi, plăcuţa cu numărul, care căzuse, şi o prind la locul ei. Apoi întorc cheia de contact şi — miracol ! Automobilul începe să ragă ca un leu înfometat, ceasul de pe tabloul de bord prinde să ticăie, iar becul din tavan, care se arsese de vreo patru ani, începe să licărească ca Steaua polară.

Mare lucru logica feminină !

Sau, vi s-a defectat cumva aparatul de radio ? Ar fi o prostie să umblaţi la lămpi sau la transformator. Faceţi ca nevastă-mea : deschideţi şi închideţi de cîteva ori, cu zgomot, un dulap din imediata apropiere a aparatului şi vocea crainicului va răsuna din nou, clară şi convingătoare.

Din cele spuse pînă acum rezultă limpede de ce nu mă mai enervez dacă, de pildă, aparatul de ras electric refuză să funcţioneze. Ci cobor, fredonînd vesel, scara care duce în subsol şi izbesc cu piciorul în conducta de apă. Se întîmplă, e adevărat, să mai gre-

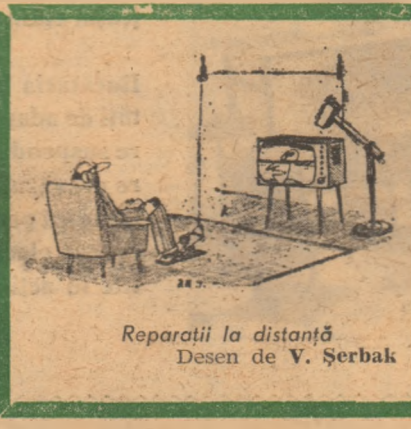

Reparaţii la distanţă
Desen de **V. Şerbak**

şesc conducta. Atunci o chem pe nevastă-mea, care îmi arată ţeava pe care trebuie s-o lovesc. Nu ştiu cum se face, dar dînsa nu greşeşte niciodată. Mai mult, are o sumedenie de reţete miraculoase pentru defecţiuni. Nu le înţeleg, dar le respect orbeşte. Dat fiind că logica feminină e atotputernică.

Iarna trecută, de exemplu, s-a defectat ceva la sistemul de încălzire. Ştiam ce am de făcut, pentru că se mai defectase şi înainte cu doi ani. Am urcat deci în pod şi m-am sprijinit de termostat. După o jumătate de oră caloriferele mergeau din plin.

Cînd nevastă-mea nu e prin preajmă am întotdeauna neplăceri. Astfel, nu mai mult decît alaltăieri. În timp ce meşteream ceva prin casă, burghiul electric a refuzat, subit, să funcţioneze Controlez priza, şnurul. Nimic. Mă duc în bucătărie după nevastă-mea.

— Vino te rog să vezi ce are burghiul ăsta, că nu mai merge ! îi spun cu un glas plîngăreţ.

Nevastă-mea nici nu catadicseşte măcar să arunce o privire spre burghiu şi îmi strigă, de undeva dintre cratiţe :

— Schimbă faianţa !

M-am dus glonţ în baie şi m-am apucat de treabă. După vreo oră reuşisem să scot plăcuţele de faianţă din jurul chiuvetei. Apoi am pus burghiul în priză. Nimic ! M-am năpustit atunci cu furie asupra faianţei dimprejurul căzii de baie. În aceeaşi clipă în prag s-a ivit nevastă-mea :

— Ai înnebunit de-a binelea ? mi-a strigat ea. Vrei să dărîmi casa ?

— Dar tu mi-ai spus să schimb faianţa !

— Eu ? ! Şi după ce a rămas o clipă perplexă, nevasta mi-a spus, privindu-mă cu dispreţ :

— Nefericitule ! Ţi-am spus să schimbi siguranţa ! Înţelegi ? Siguranţa ! A ars de aseară. O, doamne-dumnezeule, ce bărbat am ! Auzi, să spargă faianţa cînd nu funcţionează burghiul electric !

Puteam să mai spun ceva ? Avea şi de data asta perfectă dreptate !

(După „Literaturnaia Gazeta“)

umor
r umor umor u
r umor umor umor
umor umor umor umo
ior umor umor umor u
umor umor umor umor
nor umor umor umor um
r umor umor umor umor
mor umor umor umor um

Reacţie în lanţ

Am chemat un meşter să-mi zugrăvească apartamentul. Dar după plecare parchetul a fost atît de murdar, încît a trebuit să chem un parchetar.

Meşterul parchetar a mînuit rindeaua cu multă rîvnă, încît a tăiat nu mai ştiu ce fir. A trebuit să chem un electrician.

Electricianul a reparat instalaţia electrică cît ai bate din palme, dar a spart peretele. A trebuit deci să chem un zidar.

Zidarul a lucrat impecabil, adică a reparat peretele artistic, dar a scăpat o cărămidă în chiuvetă şi a spart-o. Am dat fuga după un instalator.

Instalatorul mi-a pus o chiuvetă nouă în locul celei sparte, dar în focul acestei operaţii a spart mozaicul din baie. A trebuit să caut un mozaicar. Acesta a spart, la rîndul lui, oglinda, încît am chemat un geamgiu. În timp ce monta o oglindă nouă, geamgiul a defectat întrerupătorul, încît a trebuit să chem din nou un electrician. Acesta a constatat că erau rupte nişte fire undeva în perete, drept care a demontat chiuveta. Am chemat instalatorul După care a trebuit să chem un zidar, apoi un zugrav. Cînd a plecat zugravul am constatat că era imperios necesar să chem un parchetar. Acesta a făcut parchetul lună, dar a răsturnat aparatul de radio. Am adus urgent un tehnician radio, un excelent meseriaş, care a reparat aparatul cît ai zice peşte. Dar tot manevrînd aparatul electric de lipit a făcut o gaură mare şi neagră în parchet.

Aş putea să-mi continui relatarea, dar n-ar avea rost. Pentru a şti ce a urmat nu e nevoie de nici un pic de imaginaţie, ci numai de puţină experienţă.

B. A.

În treacăt

Epigrama e, de fapt, un foileton, dar cu semiconductoare.

— Scriu ca Lope de Vega, dar ceva mai prost — a mărturisit un dramaturg încă anonim.

Sărbătoritul era un compozitor atît de impunător, încît criticii au scris : „60 de ani de la întemeiere“.

Timp de mai mulţi ani directorul Bazei legumicole nr. 7 a mîrîit ameninţător la subalternii lui. Apoi a venit un control de la Direcţia generală şi directorul bazei a început să chelălăie.

Din două rele, alege-l pe al treilea.

La fabrica N. a fost făcută o experienţă interesantă. Înainte, în fabrică erau două echipe codaşe şi una fruntaşă. Acum s-a hotărît ca echipa fruntaşă să fie împărţită în două, iar cele două echipe codaşe să fie contopite într-una. Specialiştii afirmă că, în curînd, în susnumita fabrică nu vor mai exista echipe codaşe.

Test pentru copii de vîrsta preşcolară. Psihologul întreabă un copil :

— Noe a avut trei fii : Sem, Ham şi Iafet. Cine a fost deci tatăl lor ?

— Da' ce bătrînul a avut îndoieli în privinţa asta ?

40 460

REDACŢIA : Bucureşti Piaţa „Scînteii“. Tel. 17 60 10. Abonamentele se fac la oficiile poştale
Tiparul : Combinatul Poligrafic Casa Scînteii